

సాంఘిక శాస్త్రము

SOCIAL SCIENCE

TELUGU MEDIUM

ఎనిమిదవ తరగతి

STANDARD EIGHT

విడత II

Term II

1. తూర్పు ఇండియా వర్తక సంఘము పరిపాలన (క్రీ.శ. 1773 - క్రీ.శ. 1857)

వారన్ హేస్టింగ్స్ ప్రభువు

వారన్ హేస్టింగ్స్ (క్రీ.శ. 1772 - క్రీ.శ. 1785)

క్రీ.శ. 1772వ సంవత్సరములో వారన్ హేస్టింగ్స్ బెంగాలు గవర్నరుగా నియమింపబడెను. తరువాత అతడు బెంగాలు గవర్నరు జనరల్ అయ్యెను. అతడు పరిపాలనకు వచ్చిన వెంటనే అనేక సమస్యలను ఎదుర్కొనెను. 1772వ సంవత్సరములో బెంగాలు నందు ఒక తీవ్రమైన కరువు ఏర్పడెను. ద్వంద పరిపాలన బెంగాలు ఆర్థిక పరిస్థితిని క్షీణింపజేసినది. వ్యవసాయదారులు మరియు చేతివృత్తులవారు దయనీయమైన జీవితాన్ని అనుభవించిరి. తూర్పు ఇండియా వర్తక సంఘ అధికారులు తమకున్న ప్రత్యేక అధికారములను మరియు గొప్ప సంపదను దుర్వినియోగము చేసిరి. పరిపాలన పూర్తిగా కుంటుపడినది. కావున వర్తక సంఘము ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వమును అప్పుగా పెద్ద మొత్తమును కోరెను. ఈ సమయములో ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వము కంపెనీ వ్యవహారాలలో జోక్యము చేసుకొనెను. 1773 లో తూర్పు ఇండియా వర్తక సంఘ వ్యవహారములను చక్కదిద్దుటకు బ్రిటీష్ పార్లమెంట్ రెగ్యులేటింగ్ చట్టము - 1773 ఆమోదించినది. ఈ చట్టము భారత రాజ్యాంగ పురోభివృద్ధికి తొలిమెట్టులాంటిది.

రెగ్యులేటింగ్ చట్టము - 1773 ప్రధానాంశములు

బెంగాలు గవర్నరును గవర్నరు జనరల్ గా మార్చుచేసిరి. వారన్ హేస్టింగ్స్ బెంగాలు మొదటి గవర్నరు జనరలు అయ్యెను. పరిపాలనలో గవర్నరు జనరలుకు సహాయమందించుటకు నలుగురు సభ్యులు గల ఒక కార్యనిర్వాహక సంఘమును నియమించిరి. బొంబాయి మరియు మద్రాసు గవర్నర్లు బెంగాల్ గవర్నర్ జనరల్ ఆధీనములో

యుండిరి. 1774వ సంవత్సరములో కలకత్తానందు సుప్రీంకోర్టును ఏర్పరచి ఒక ప్రధాన న్యాయమూర్తి మరియు ముగ్గురు న్యాయమూర్తులను నియమించిరి. సర్ ఎలిజా ఇంపే సుప్రీంకోర్టుకు మొదటి ప్రధాన న్యాయమూర్తి అయ్యెను.

రెగ్యులేటింగ్ చట్టములోని లోపములు

రెగ్యులేటింగ్ చట్టము సుప్రీంకోర్టుయొక్క అధికారములను, గవర్నరు జనరల్ మరియు కార్యనిర్వాహక సభ్యుల అధికారములను స్పష్టముగా తెలియజేయలేదు. గవర్నరు జనరల్ కార్యనిర్వాహక వర్గము తరచుగా అనేక సమస్యలను సృష్టించు చుండెను. బొంబాయి మరియు మద్రాసు గవర్నర్లు, బెంగాలు గవర్నరు జనరల్ యొక్క ఉత్తరువులను లక్ష్యపెట్టలేదు. ఈ చట్టము గవర్నరు జనరల్ యొక్క స్థానమును బలహీన పరచినది.

రెగ్యులేటింగ్ చట్టములోని లోపములను తొలగించుటకు బ్రిటీష్ ప్రధానమంత్రి విలియంపిట్ 1784లో పిట్ ఇండియా చట్టమును ప్రవేశపెట్టెను.

పిట్ ఇండియా చట్టము - ప్రధానాంశములు

- బ్రిటీష్ రాణి లేక రాజు ఆమోదముతోనే గవర్నర్ జనరల్ నియమింపబడెను.
- గవర్నర్ జనరల్ కౌన్సిల్ సభ్యుల సంఖ్య 4 నుండి 3 కు తగ్గించబడినది.
- పరిపాలనా సౌలభ్యముకొరకు అరుమంది సభ్యులతో కూడిన బోర్డ్ ఆఫ్ కంట్రోల్ ను ఏర్పరచిరి.
- గవర్నర్ జనరలును భారతదేశములోని ఆంగ్లేయ సైన్యమునకు సర్వ సైన్యాధ్యక్షుడుగా నియమించిరి.

- ఈ చట్టము కంపెనీ వ్యవహారములను నియంత్రించుటకు ఆంగ్ల ప్రభుత్వమునకు సహాయపడినది.

వారన్ హేస్టింగ్స్ సంస్కరణలు

పరిపాలనా సంస్కరణలు

బెంగాలులో రాబర్ట్ క్లైవ్ ప్రవేశపెట్టిన ద్వంద ప్రభుత్వమును వారన్ హేస్టింగ్స్ రద్దు పరచెను. ప్రావిన్సుల పరిపాలనను తూర్పు ఇండియా కంపెనీ చేపట్టెను. ఖజానాను ముర్షీదాబాదు నుండి కలకత్తాకు మార్చెను.

న్యాయ సంస్కరణలు

కలకత్తాలో సాదర్ దివాని అదాలత్ (సివిల్) మరియు సాదర్ నిజామత్ అదాలత్ (క్రిమినల్) అను రెండు న్యాయస్థానములను ఏర్పరచెను. సివిల్ మరియు క్రిమినల్ న్యాయస్థానములను ప్రతి జిల్లాలోను స్థాపించెను. హిందూ మరియు ముస్లిము న్యాయసూత్రాలను క్రోడీకరించి అమలుపరచెను.

వాణిజ్య సంస్కరణలు

కంపెనీలో నాణ్యమైన వస్తువులు కొనుగోలు చేయడానికి ఒక వ్యాపార బోర్డును ఏర్పరచెను. కంపెనీ ఉద్యోగులెవరూ స్వంత వ్యాపారము చేయరాదు. భారతీయ వ్యాపారమును ప్రోత్సహించుటకు వ్యాపారులపై ఎగుమతి దిగుమతుల సుంకమును 2.5 శాతమును తగ్గించెను. కేవలం కలకత్తా, ఢాకా, హూబ్లీ, పాట్నా మరియు ముర్షీదాబాద్ లో 5 కస్టమ్స్ గృహములను ఏర్పరచి మిగిలిన వాటినిన్నిటిని రద్దు పరచెను.

రెవిన్యూ సంస్కరణలు

కలకత్తా నందు ఒక రెవిన్యూ బోర్డ్ ను ఏర్పరచెను. ప్రతి జిల్లాలోను ఒక ఆంగ్ల కలెక్టరును నియమించెను. వేలములో ఎక్కువ మొత్తము చెల్లించువారికి భూములను 5 సంవత్సరములకు అప్పగించెను. వారికే భూమి శిస్తును వసూలు చేయు అధికారము కలదు. తిరిగి వీరు ప్రభుత్వమునకు ఈ శిస్తును చెల్లించెదరు.

విద్యా సంస్కరణలు

వారన్ హేస్టింగ్స్ గొప్ప విద్యాభిలాషి. అతడు 1781వ సంవత్సరములో ఇస్లాము విద్యను అభివృద్ధి పరచుటకు కలకత్తానందు ఒక మదరసాను స్థాపించెను.

రోహిల్లా యుద్ధము (క్రీ.శ. 1774)

రోహిల్లాలు అష్టను ప్రజలు. వీరిపై తరచుగా మరాఠాలు దాడిచేసెడివారు. కావున రోహిల్లాలు అయోధ్య (ఔద్) నవాబు సహాయము కోరిరి. అందుకు నవాబు రూ. 40 లక్షల భరణము కోరెను. ఈ మొత్తమును చెల్లించుటకు రోహిల్లాలు అంగీకరించిరి. క్రీ.శ. 1773 లో మరాఠాలు రోహిల్ ఖండ్ పై దాడికి దిగినప్పుడు, రోహిల్లాలకు మద్దతుగా అయోధ్య నవాబు సైన్యముండుటను గమనించిరి. దీనితో మరాఠాలు యుద్ధము చేయక వెనుతిరిగిరి. ఔద్ నవాబు షుజా ఉద్దౌలా రోహిల్లాలను 40 లక్షల రూపాయలు చెల్లించమని కోరెను. రోహిల్లాల నాయకుడు ఈ మొత్తమును చెల్లించుటకు నిరాకరించెను. కావున నవాబు ఆంగ్లేయుల సహాయము కోరెను. సహాయమందించినచో ఆంగ్లేయులకు 40 లక్షలు చెల్లించుటకు అతడు అంగీకరించెను. దీనితో వారన్ హేస్టింగ్స్ రోహిల్లాలపైకి సైన్యమును పంపెను. రోహిల్లాలు యుద్ధములో ఓడిపోగా ఆ ప్రాంతము ఔద్ రాజ్యములో కలిసిపోయెను.

రెండవ ఆంగ్ల - మైసూరు యుద్ధం

(క్రీ.శ. 1780-క్రీ.శ. 1784)

క్రీ.శ. 1769లో హైదర్ ఆలీ మరియు ఆంగ్లేయుల మధ్య మద్రాసు సంధి జరిగినది. ఇరువురికి శత్రువులైన వారిని ఎదిరించుటకు ఒకరికొకరు సహాయపడవలయునని అంగీకరించిరి. కానీ 1771లో మరాఠాలు మైసూరుపై దాడి చేయగా ఆంగ్లేయులు హైదర్ ఆలీకి సహాయం అందించుటకు

ముందుకురాలేదు. హైదర్ అలీకి ప్రధానమైన ఫ్రెంచి వారి ఓడరేవు మహను ఆంగ్లేయులు ఆక్రమించిరి. దీనిని నిరసిస్తూ హైదర్ అలీ ఆంగ్లేయులపై యుద్ధము ప్రకటించెను. ఆంగ్లసైన్యము సర్ ఐర్ కూట్ నాయకత్వములో హైదర్ అలీని క్రీ.శ. 1781లో పోర్ట్ నోవ్ వద్ద మరియు క్రీ.శ. 1782 లో అరణి వద్ద ఓడించిరి.

హైదర్ అలీ యుద్ధ సమయములోనే క్యాన్సర్ వ్యాధితో మరణించెను. హైదర్ అలీ కుమారుడు టిప్పు సుల్తాను యుద్ధమును కొనసాగించెను. టిప్పు సుల్తాను మరియు ఆంగ్లేయులు 1784లో మంగుళూరు సంధిపై సంతకముచేసిరి. ఈ సంధి ప్రకారము ఆక్రమించిన రాజ్యములను ఇరు పక్షములవారు ఎవరికి వారు అప్పగించుటకు అంగీకరించిరి.

మొదటి ఆంగ్ల - మరాఠా యుద్ధము.

(క్రీ. శ. 1775 - క్రీ.శ. 1782)

వారన్ హేస్టింగ్స్ క్రీ.శ. 1775లో మరాఠాలపై యుద్ధము ప్రకటించెను. 1782 లో సాల్వే సంధితో ఈ

యుద్ధము ముగిసినది. ఈ సంధి ప్రకారము మాధవరావు నారాయణన్ పీష్వా అయ్యెను.

వారన్ హేస్టింగ్స్ అభిశంసన

ఆంగ్ల మరాఠా యుద్ధము ఆంగ్లేయుల ఆర్థిక పరిస్థితిని దెబ్బతీసినది. కావున వారన్ హేస్టింగ్స్ బెనారస్కు చెందిన రాజా చైత్ సింగ్ను అదనపు పన్నును చెలించమని కోరెను. పన్ను చెల్లించక పోవడముతో వారన్ హేస్టింగ్స్ అతనిని పదవినుండి తొలగించెను. అదేవిధముగా ఔద్ భేగం నుండి వ్యక్తిగత సొమ్మును కూడా తీసుకొని వెళ్ళెను.

పోర్టరీ చేశాడనే అభియోగముపై నంద కూమార్ అను వ్యక్తి మరణశిక్షకు వారన్ హేస్టింగ్స్ కారకుడని నమ్మబడినది. అతని చర్యలు విమర్శలకు గురియైన తరువాత బ్రిటీష్ పార్లమెంట్ వారన్ హేస్టింగ్స్ అభిశంసించినది. అయితే ఇతడు భారతదేశములో బ్రిటీష్ అధికారమునకు అందించిన సేవలను దృష్టిలోవుంచుకొని అతనిపై వచ్చిన ఆరోపణలన్నియు తొలగించబడినవి.

అభ్యాసము

I) సరియైన సమాధానము ఎన్నుకొనుము.

1. వారన్ హేస్టింగ్స్ను బెంగాలునందు గవర్నరుగా నియమించిన సంవత్సరము _____
 ఎ) 1772 బి) 1773 సి) 1774
2. భారతదేశములో మొట్ట మొదటి ఆంగ్లేయ ప్రధాన న్యాయమూర్తి _____
 ఎ) సర్ థామస్ బి) సర్ ఎలిజా ఇంపే సి) సర్ మోర్స్
3. రెగ్యులేటింగ్ చట్టము ప్రకారము సుప్రీంకోర్టును స్థాపించిన ప్రాంతము _____
 ఎ) కలకత్తా బి) మద్రాసు సి) బొంబాయి
4. హైదర్ అలీ కుమారుడు _____
 ఎ) దోన్స్ అలీ బి) మీర్ ఖాసిం సి) టిప్పు సుల్తాను.

II) భాళీలను పూరింపుము.

1. క్రీ.శ. 1772లో _____ నందు తీవ్రమైన కరువు ఏర్పడినది.
2. క్రీ.శ. 1784లో పిట్ ఇండియా చట్టమును ప్రవేశపెట్టిన ఆంగ్లేయ ప్రధాన మంత్రి _____
3. _____ ప్రవేశపెట్టిన ద్వంద ప్రభుత్వమును వారన్ హేస్టింగ్స్ రద్దు పరచెను.
4. _____ సంధి ప్రకారము రెండవ ఆంగ్ల - మైసూరు యుద్ధము ముగిసినది.

III) జతపరచుము.

1. అయోధ్య నవాబు	సివిల్ న్యాయస్థానము
2. హైదర్ ఆలీ	బెనారస్ పరిపాలకుడు
3. సాదార్ దివానీ అదాలత్	మైసూరు పరిపాలకుడు
4. రాజా చైతసింగ్	షుజా ఉద్దౌలా

IV) ఒకే పదములో సమాధానములిమ్ము.

1. 1773లో బ్రిటీష్ పార్లమెంట్ ఆమోదించిన చట్టము పేరేమి ?
2. ఏ చట్టము ద్వారా రెగ్యులేటింగ్ చట్టములోని లోపాలు తొలగించబడినవో తెలుపుము.
3. నాణ్యమైన వస్తువులను కొనుగోలు చేయుటకు వర్తక సంఘమునకు ఉన్న వ్యవస్థ ఏది ?

V) క్రింది ప్రశ్నలకు జవాబులు వ్రాయుము.

1. రెగ్యులేటింగ్ చట్టములోని లోపములేవి?
2. 1780లో హైదర్ ఆలీ ఆంగ్లేయులపై యుద్ధమును ఎందుకు ప్రకటించెను?
3. రోహిల్లా యుద్ధమును గురించి లఘు వ్యాఖ్య వ్రాయుము.

VI) విపులముగా జవాబులిమ్ము.

1. వారన్ హేస్టింగ్స్ ప్రవేశపెట్టిన సంస్కరణలను గురించి వ్రాయుము.
2. రెగ్యులేటింగ్ చట్టము మరియు పిట్ ఇండియా చట్టములను గురించి ఒక వ్యాసము వ్రాయుము.

రూపక నిర్ధారణ

1. వక్రత్వ పోటీ:

“1773లో రెగ్యులేటింగ్ చట్టం భారత రాజ్యాంగాభివృద్ధికి మొట్టమొదటి మెట్టు” అను శీర్షికపై మీ తరగతిలో ఒక వక్రత్వ పోటీ నిర్వహించుము.

2. వారన్ హేస్టింగ్ మరియు అతడు ప్రవేశపెట్టిన సంస్కరణలను మీ చేతి పుస్తకం (Scrap Book) లో వ్రాసి చిత్రపటములను అతికించుము.
3. 1770-1772లో బెంగాల్ క్షామమును గురించి వ్రాయుము

2. కారన్ వాలీస్ ప్రభువు (క్రీ.శ. 1786 - క్రీ.శ. 1793)

కారన్ వాలీస్ ప్రభువు

కారన్ వాలీస్ ప్రభువు క్రీ.శ. 1786లో భారతదేశ గవర్నరు జనరలుగా నియమింపబడెను. అతడు స్వదేశీ రాజుల పరిపాలనా విషయాలలో తటస్థ విధానమును అనుసరించుటకు ప్రయత్నించెను.

కారన్ వాలీస్ ప్రభువు సంస్కరణలలో ప్రధానమైనది బెంగాలులో ప్రవేశపెట్టబడిన శాశ్వత భూమి శిస్తు విధానము. ఈ విధానము నందు వేలములో అధిక మొత్తము పాటపాడిన వారికి 5 సంవత్సరములకు భూములను ఇచ్చెడివారు. ఈ విధానము అనుకొన్నంత విజయము సాధించలేదు. దీనిని అభివృద్ధిపరచుటకు క్రీ.శ. 1793 లో బెంగాలు మరియు బీహారునందు **శాశ్వత భూమిశిస్తు విధానము**ను ప్రవేశపెట్టెను. ఈ విధానములలో జమీందారులు భూమిపై 10 సంవత్సరములకు యజమానులయిరి. వ్యవసాయదారుల స్థాయి కౌలు దారుల స్థాయికి దిగజారింది. ప్రతి సంవత్సరము జమీందారులు నిర్ణయించబడిన శిస్తు మొత్తమును కంపెనీకి చెల్లించవలయును. ఒక జమీందారు శిస్తును చెల్లించనియెడల ఆ భూమిని ఇతర జమీందారులకు అప్పచెప్పిరి.

ప్రయోజనములు

ఈ విధానము జమీందారులకు లాభించినది. వీరు భూమికి యజమానులైరి. కంపెనీకి

విధేయులైయుండిరి. ఈ విధానము వలన కంపెనీకి శాశ్వతమైన ఆదాయము లభించినది. శాశ్వత శిస్తు విధానము ప్రతి సంవత్సరము శిస్తు నిర్ణయించు పద్ధతిలోని లోపములను తొలగించినది.

లోపములు

1. జమీందారులు భూమికి యజమానులై లాభపడిరి.
2. ఎక్కువగా నష్టపోయిన వారు రైతులు. వీరు జమీందారుల దయా దాక్షిణ్యములపై ఆధారపడి జీవించిరి.
3. కంపెనీకి శాశ్వతముగా స్థిరమైన ఆదాయము మాత్రమే లభించుటవలన పెరిగిన ఖర్చులు భరించుట కష్టతరమైనది.
4. ప్రభుత్వానికి ప్రజలతో ప్రత్యక్ష సంబంధములు లేకుండాపోయినది.

పరిపాలనా సంస్కరణలు

కారన్ వాలీస్ ఒక క్రొత్త సివిల్ సర్వీస్ పరిపాలనా విధానమును ప్రవేశపెట్టెను. సివిల్ సర్వీస్ అధికారి భారతదేశములోని ఆంగ్ల ప్రాంతములను పరిపాలించుటకు నియమించెను. అతడు కఠినమైన నియమ నిబంధనలను ప్రవేశపెట్టి, వారి జీతములను పెంచి ప్రతిభ ఆధారముగా వారికి పదోన్నతులను కల్పించెను. ఉద్యోగులెవ్వరూ సొంత వ్యాపారము చేయుటకు అనుమతించలేదు. ఉన్నతమైన వదవులన్ని ఆంగ్లేయులకే కేటాయించబడినవి. భారతీయులు వారి క్రింది అధికారులుగానే పనిచేయవలసివచ్చెను.

పోలీస్ సంస్కరణలు

భారతదేశములో కారన్ వాలీస్ శాశ్వతమైన పోలీస్ వ్యవస్థను ఏర్పాటుచేసెను. 1791వ

సంవత్సరమున కలకత్తాలో ఒక పోలీసు కమిషనర్‌ను నియమించెను. జిల్లాలను రాజాలుగా విభజించి, ప్రతి రాజాకు ఒక దరోగాను అధిపతిగా నియమించెను. పోలీసు శాఖలో కూడా భారతీయులకు ఉన్నతమైన పదవులు ఇవ్వలేదు.

న్యాయ సంస్కరణలు

కారన్ వాలీస్ న్యాయవ్యవస్థను అభివృద్ధి పరచెను. న్యాయ విధులనుండి కలెక్టరును దూరముగా ఉంచెను. వారికి భూమిశిస్తు వసూలు బాధ్యతలను అప్పగించెను. జిల్లా స్థాయిలో సివిల్ మరియు క్రిమినల్ కోర్టులను ఏర్పాటుచేసెను. ఢాకా, కలకత్తా, ముర్షీదాబాద్ మరియు పాట్నా, ప్రావిన్సులలో అప్పీళ్ల న్యాయస్థానములను ఏర్పాటుచేసెను. ప్రలోభములను మరియు లంచగొడితనమును అరికట్టుటకు న్యాయమూర్తుల జీతములను పెంచెను. కోర్టు రుసుమును రద్దు పరచెను. కారన్ వాలీస్ కోడ్ అను ఒక కొత్త న్యాయ నియమ నిబంధనావళిని 1783 లో సర్ జార్జ్ బార్న్ రూపొందించెను.

రెవిన్యూ సంస్కరణలు

అతడు రెవిన్యూ శాఖను పునర్ వ్యవస్థీకరించెను. 1787వ సంవత్సరములో బెంగాలు ప్రావిన్సును అనేక భాగములుగా విభజించెను. ఒక్కొక్క భాగమును ఒక కలెక్టరు అధీనములో ఉంచెను. కలెక్టర్ల పనులను పర్యవేక్షించుటకు రెవిన్యూ బోర్డులను ఏర్పాటుచేసెను.

వాణిజ్య సంస్కరణలు

కారన్ వాలీస్ పాత పద్ధతిలోనే భారతీయ వ్యాపారులతో ప్రత్యక్ష సంబంధములను కొనసాగించి వ్యాపార వాణిజ్యములను అభివృద్ధిపరచెను.

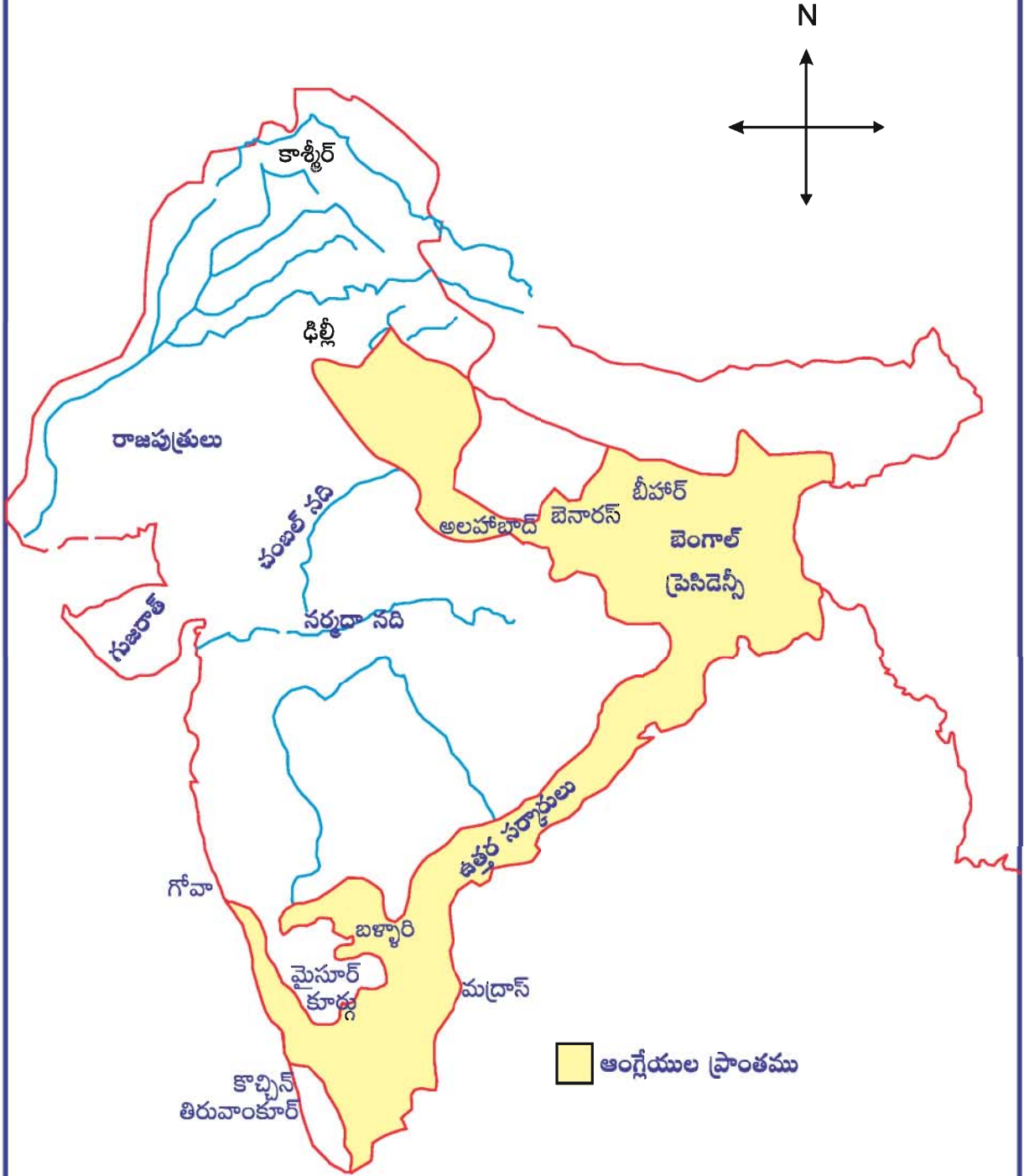
మూడవ ఆంగ్ల - మైసూరు యుద్ధము (క్రీ.శ. 1790 - క్రీ.శ. 1792)

టిప్పు సుల్తాను ఆంగ్లేయులను భారతదేశము నుండి పారద్రోలి తన స్థానమును సుస్థిరపరచు కొనదలచెను. కావున అతడు టర్కీ మరియు ఫ్రాన్స్‌ల సహాయమును కోరెను. టిప్పు సుల్తాను ఫ్రాన్సుతో సంబంధము పెంపొందించుకొనిన ఆంగ్లేయులను దెబ్బతీయగలడని కారన్ వాలీస్ భావించెను. టిప్పు సుల్తానును అడ్డుకోవడానికి ఆంగ్లేయులు నిజాము మరియు మరాఠాలతో ఒప్పందము చేసికొనిరి. బ్రిటీష్ మిత్రరాజ్యమైన తిరువాంకూర్‌పై దాడిచేసెను. కావున ఆంగ్లేయులు టిప్పు సుల్తానుపై 1790వ సం॥లో యుద్ధము ప్రకటించిరి. టిప్పు సుల్తాను శ్రీరంగపట్టణము యుద్ధములో ఓడిపోయెను. 1792లో కారన్ వాలీస్ మరియు టిప్పు సుల్తాన్ మధ్య జరిగిన శ్రీరంగపట్టణం సంధితో మూడవ మైసూరు యుద్ధము ముగిసినది.

టిప్పు సుల్తాను

వెల్లన్లీ ప్రభువు కాలములో ఆంగ్ల సామ్రాజ్యము

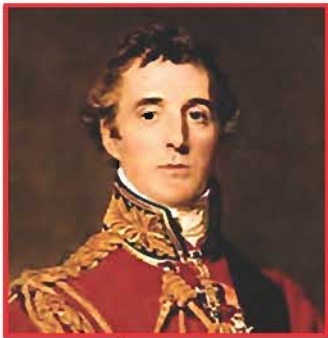

టిప్పు సుల్తాన్

టిప్పు సుల్తాను 1753వ సంవత్సరములో మైసూరు దగ్గర జన్మించెను. అతను తండ్రివలే కష్టపడి పనిచేయు స్వభావముగల పరిపాలకుడు. అతడు గొప్ప విద్యావంతుడు మరియు గొప్ప సైనికుడు. అతడు భారతదేశములో ఆంగ్లేయులకు బద్ధ వ్యతిరేకి. తన రాజ్య రక్షణ కొరకు అనేక బలమైన కోటలను నిర్మించెను. అతడు కళలు మరియు వాస్తవశిల్పభిమాని.

టిప్పు సుల్తానును మైసూరు పులి అని పిలిచిరి. అతడు సింహాసనముపై పులి చిహ్నమును చెక్కించెను. సైనిక దుస్తులపై కూడా పులి చిహ్నముకలదు. అతనిని శ్రీరంగ పట్టణములో సమాధి చేసిరి.

వెల్లిస్లే ప్రభువు (క్రీ.శ. 1796 - క్రీ.శ. 1805)

వెల్లిస్లే ప్రభువు

కారన్‌వాల్‌న్ తరువాత సర్ జాన్ షోర్ భారతదేశ గవర్నరు జనరల్ అయ్యెను. అతడు తటస్థ విధానమును అనుసరించెను. అతని తర్వాత వెల్లిస్లే ప్రభువు గవర్నరు జనరల్ అయ్యెను. అతడు రాజ్య విస్తరణ విధానమును అనుసరించెను. సైన్యసహకార పద్ధతి ద్వారా బ్రిటీష్ స్థావరములను విస్తరించెను.

సైన్య సహకార పద్ధతి

వెల్లిస్లే ప్రభువు సైన్య సహకార పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టి భారతదేశములో స్వదేశీ రాజ్యములను తమ ఆధీనములోనికి తీసుకొని వచ్చెను.

సైన్య సహకార పద్ధతి ప్రధానాంశములు

భారతీయ రాజులు తమ ప్రాంత రక్షణ కొరకు ఆంగ్ల సైన్యమును పోషించవలెను. సైన్య సహకార పద్ధతిని అంగీకరించిన భారతీయ రాజులు ఆంగ్లేయులకు డబ్బు రూపములోగాని లేదా తమ రాజ్యములో కొంత భాగమును ఆంగ్లేయులకు అప్పజెప్పి కొంత ఆంగ్ల సైన్యమును పోషించ వలయును.

వీరు ఆంగ్లేయుల అనుమతి లేకుండా ఏ రాజ్యముతో కూడా యుద్ధముగాని లేదా శాంతి సంధిగాని చేయకూడదు. వీరు ఆంగ్లేయేతర ఐరోపావారిని ఎవ్వరిని తమ కొలువులో నియమించ కూడదు.

తమ రాజ్యములో ఒక ఆంగ్ల స్థావరమును ఏర్పరచుటకు అంగీకరించవలెను. ఒక వేళ ఇతర రాజ్యములతో తగాదాలు ఏర్పడిన వీరు ఆంగ్లేయుల నిర్ణయానికి కట్టుబడివుండవలెను. ఈ నిబంధనలను అంగీకరించిన యెడల ఐదులుగా వీరి ఆంతరంగిక శాంతిభద్రతలు మరియు విదేశీయుల దాడులనుండి రక్షణ కల్పించెదరు.

లాభములు

కంపెనీయొక్క మొత్తము సైన్యమును భారతీయ రాజుల ఖర్చులతో పోషించుటకు ఈ విధానము ఉపయోగపడినది. భారతదేశములో ఆంగ్లేయులు తిరుగులేని శక్తిగా అవిర్భవించిరి. స్వదేశీ రాజుల విదేశాంగ విధానము ఆంగ్లేయుల ఆధీనములోనికి వచ్చినది.

భారతీయ రాజులపై ఫ్రెంచివారి ప్రభావము తొలగిపోయినది. భారతదేశములో ఆంగ్ల సామ్రాజ్యము బాగా విస్తరించబడినది.

నష్టములు

స్వదేశీ రాజులు పరువు ప్రతిష్ఠలను కోల్పోయిరి. ఆంగ్లేయులు మరియు స్వదేశీ రాజులు ఇరువురుకూడా ప్రజల యొక్క సంక్షేమములను విస్మరించిరి.

సైన్య సహకార పద్ధతిని అంగీకరించిన రాజ్యములు

ఆంగ్లేయులతో సైన్య సహకార ఒప్పందమును కుదుర్చుకొన్న మొట్టమొదటి పాలకుడు హైదరాబాదు నిజాము. అతడు బళ్లారి, కడప, అనంతపురం మరియు కర్నూలు జిల్లాలను ఆంగ్లేయులకు అప్పగించెను. సైన్యసహకార పద్ధతిని అంగీకరించమని ఆంగ్లేయులు అయోధ్య నవాబుపై ఒత్తిడి చేసిరి. అతడు సగ రాజ్యభాగమైన రోహిల్ ఖండ్, గోరక్ పూర్ మరియు గంగా యమునా అంతర్వేదిలను ఆంగ్లసైన్య పోషణకు ధారాదత్తము చేసెను. పీష్వా బాజీరావు కూడా సైన్య సహకార పద్ధతిని అంగీకరించెను. కానీ టిప్పుసుల్తాను సైన్య సహకార పద్ధతిని అంగీకరించక తిరస్కరించెను.

నాల్గవ ఆంగ్ల-మైసూరు యుద్ధము (1799)

కారణములు

టిప్పు సుల్తాను మరియు ఆంగ్లేయుల మధ్య 1799వ సంవత్సరములో నాల్గవ మైసూరు యుద్ధము ప్రారంభమయ్యెను. మూడవ మైసూరు యుద్ధములో పోగొట్టుకొనిన తన భూభాగములను టిప్పు సుల్తాను తిరిగి పొందదలచెను. టిప్పు సుల్తాను సైన్య సహకార పద్ధతిని అంగీకరించలేదు. అతడు ఆంగ్లేయులపై ప్రతీకారము తీర్చుకొనదలచెను. టిప్పు సుల్తాను కాబూలు, కాన్ స్టాంటినోపుల్, అరేబియా మరియు ఫ్రాన్స్ దేశముల సహకారమును కోరుతూ వర్తమానములను పంపెను. దీనితో టిప్పు సుల్తాను మరియు ఆంగ్లేయుల మధ్య యుద్ధము తప్పనిసరి అయ్యెను.

టిప్పు సుల్తాను మలవల్లి వద్ద ఓడిపోయెను. అతడు తన రాజధానిని రక్షించుకొను ప్రయత్నములో 1799వ సంవత్సరము మే 4న మరణించెను. అతని మరణముతో 1799 లో యుద్ధము ముగిసినది.

ఫలితములు

ముఖ్య ప్రాంతములైన కెనరా, కోయంబత్తూరు మరియు శ్రీరంగ పట్టణము ఆంగ్లేయుల వశమయ్యెను. మైసూరు రాజ్యములోని కొంత భాగమును హైదర్ ఆలీచే ఓడింపబడిన అప్పటి మైసూరు హిందూ రాజవంశములోని **మూడవ కృష్ణరాజ వడయార్**కు అప్పగించిరి. టిప్పు సుల్తాను కుటుంబమును వెల్లూరు కోటకు తరలించిరి. ఈ యుద్ధముతో మైసూరులో ముస్లింపాలన అంతమవడమే కాకుండా దక్షిణ భారతదేశములో ఆంగ్లేయులు బలమైన శక్తిగా అవతరించిరి.

రెండవ ఆంగ్ల - మరాఠా యుద్ధము (1803)

పీష్వా రెండవ బాజీరావు సైన్య సహకార పద్ధతిని అంగీకరించి 1802లో ఆంగ్లేయులతో **బేసిన్ సంధి** చేసుకొనెను. మరాఠా నాయకుడు సింధియా మరియు భోన్స్లే ఈ ఒప్పందమును అంగీకరించ లేదు. వీరిరువురు ఒకటై ఆంగ్లేయులపై దాడికి దిగిరి.

1803లో ఆర్థర్ వెల్లెస్లీ మరాఠాలను ఓడించెను. ఫలితముగా మరాఠాలు బలహీనులైరి. బ్రిటీషు సామ్రాజ్య సార్వభౌమాధికారము విస్తరించ బడినది.

వెల్లెస్లీ ఘనత

ఆంగ్ల తూర్పు ఇండియా వర్తక సంఘము యొక్క గొప్ప గవర్నరు జనరల్ లో వెల్లెస్లీ ఒకరు. అతడు టిప్పు సుల్తానును ఓడించెను. మరాఠాలను అణచివేసెను. అతడు భారతదేశములో ఆంగ్ల తూర్పు ఇండియా వర్తక సంఘమును, ఒక బలమైన రాజకీయ శక్తిగా మార్చెను.

అభ్యాసము

I) సరియైన సమాధానమును ఎన్నుకొనుము.

- కారన్ వాలిస్ ప్రభువు బెంగాలుకు గవర్నరు జనరల్ అయిన సంవత్సరము _____.
ఎ) 1786 బి) 1787 సి) 1788
- మూడవ ఆంగ్ల - మైసూరు యుద్ధ సమయములో టిప్పుసుల్తాను దక్షిణ భారతదేశములోని హిందూరాజ్యమైన _____ పై దాడిచేసెను.
ఎ) అయోధ్య బి) తిరువాంకూరు సి) కర్నాటక
- ఇండియన్ సివిల్ సర్వీసు పితామహుడు _____.
ఎ) జాన్ షోర్ బి) కారన్ వాలిస్ సి) వెల్లెస్లీ
- నాల్గవ మైసూరు యుద్ధము జరిగిన సంవత్సరము _____.
ఎ) 1789 బి) 1799 సి) 1779

II) జతపరచుము.

1. శాశ్వత శిస్తు పద్ధతి	వెల్లెస్లీ ప్రభువు
2. సైన్య సహకార పద్ధతి	శ్రీరంగపట్టణ సంధి
3. సర్ జాన్ షోర్	కారన్ వాలిస్ ప్రభువు
4. మూడవ ఆంగ్ల-మైసూరు యుద్ధము	తటస్థ విధానము

III) ఖాళీలను పూరింపుము.

- శాశ్వత భూమి శిస్తు విధానమును ప్రవేశపెట్టిన సంవత్సరము _____.
- భారతదేశములో శాశ్వత పోలీస్ వ్యవస్థను ఏర్పాటుచేసినవారు _____.
- కారన్ వాలిస్ కోడ్ అను ఒక కొత్త న్యాయ నిబంధనలను రూపొందించిన వారు _____.
- వెల్లెస్లీ ప్రభువు గవర్నరు జనరల్ అయిన సంవత్సరము _____.

IV) ఒకే పదములో సమాధానములిమ్ము.

- శాశ్వత శిస్తు విధానము వలన తీవ్రముగా నష్టపోయినది ఎవరు ?
- వెల్లెస్లీ అనుసరించిన విధానము ఏది ?
- సైన్య సహకార పద్ధతిని మొట్టమొదటగా అంగీకరించిన పరిపాలకుడు ఎవరు ?

V) క్రింది ప్రశ్నలకు జవాబులు వ్రాయుము.

1. కారన్ వాలీస్ న్యాయ వ్యవస్థకు ఏ విధముగా ఒక రూపమునిచ్చెను?
2. నాల్గవ ఆంగ్ల - మైసూరు యుద్ధమునకు కారణములేవి ?
3. టిప్పు సుల్తానుపై ఒక లఘు వ్యాఖ్య వ్రాయుము.

VI) విపులముగా జవాబులిమ్ము.

1. కారన్ వాలీస్ ప్రవేశపెట్టిన సంస్కరణలను వివరింపుము.
2. కారన్ వాలీస్ ప్రభువు ప్రవేశపెట్టిన శాశ్వత భూమి శిస్తు విధానమును గురించి తెలుపుము.
3. వెల్లస్లీ ప్రభువుయొక్క సైన్యసహకార పద్ధతిని వివరించి వాటి లాభ నష్టములను తెలుపుము .

కృత్యము:

1. కారన్ వాలీస్ ప్రభువు మరియు వెల్లస్లీ ప్రభువు ప్రవేశపెట్టిన సంస్కరణలపై ప్రవాహపటమును తయారుచేయుము.
2. వెల్లస్లీ కాలమునాటి ఆంగ్ల సామ్రాజ్య విస్తరణను భారతదేశ నదుల పటమునందు గుర్తించుము.

శాంతి కౌముది

కారన్ వాలిన్ సంస్కరణలను తెలిపే కాగితపు చిట్టాను తయారు చేయుము.

టీప్పు సుల్తానును మైసూరు పులి అని ఎందుకు పిలిచిరో ఒక నివేదికను రూపొందించుము.

నాలుగు మైసూరు యుద్ధములపై చార్టును తయారు చేయుము.

యుద్ధము	సంవత్సరము	కారణములు	సంఘటనలు	సంధి ఒప్పందము	ఫలితములు

4. సంవాదము:

వెల్లస్లీప్రవేశపెట్టిన సైనిక సహకార పద్ధతి స్థానిక పాలకుల స్వాతంత్ర్యమును హరించినది. దీని గురించి తరగతి గదిలో చర్చించుము.

5. 17వ శతాబ్దము నుంచి 20వ శతాబ్దము వరకు బ్రిటిష్ పాలనాభివృద్ధిని కనుగొనుము.

- భారతదేశములో వాణిజ్యమునకై ప్రవేశము
- కొన్ని వ్యాపార ప్రాంతములు మరియు అద్దెయిళ్లను సంపాదించుట.
- వ్యాపార కేంద్రములు మరియు స్థలముల సంపాదన
- భారతదేశమును పూర్తిగా స్వాధీన పరుచుకొనుట.

పైన కనబరిచిన సంఘటనలపై కొన్ని వాక్యములు వ్రాయుము.

3. మార్క్స్ ఆఫ్ హేస్టింగ్స్ (క్రీ.శ. 1813 - క్రీ.శ. 1823)

హేస్టింగ్స్ ప్రభువుగా ప్రసిద్ధి చెందిన మార్క్స్ ఆఫ్ హేస్టింగ్స్ వెల్లెస్లీ ప్రభువు తరువాత పరిపాలనకు వచ్చెను. అతడు వెల్లెస్లీ ప్రభువు చేపట్టిన పనులను పూర్తి చేసెను. అతడు గవర్నరు జనరల్ అయిన తరువాత నేపాల్ లోని గూర్ఖాలు, పిండారులు, మరాఠాపెద్దలు ఆంగ్లసామ్రాజ్యమును పారద్రోలుటకు ప్రయత్నించిరి. కాని హేస్టింగ్స్ ఈ సమస్యలను దైర్యముతో ఎదుర్కొని భారతదేశములో ఆంగ్ల సామ్రాజ్యమును తిరుగులేని శక్తిగా ఏర్పరచెను.

అతని కాలములో ఆంగ్ల ప్రభుత్వము 1813 చార్టరు చట్టమును అమలు పరచెను.

1813 చార్టరు చట్టము లోని ముఖ్యాంశములు

1813 చార్టరు చట్టము తూర్పుఇండియా కంపెనీ యొక్క వ్యాపార హక్కులను మరొక 20 సంవత్సరములు పొడిగించినది. భారతదేశముతో వ్యాపారము చేసికొను గుత్తాధికారముపై పరిమితి విధించెను. ఆంగ్ల ప్రభుత్వము భారతదేశములో విద్యాభివృద్ధి కొరకు ప్రతి సంవత్సరము ఒక లక్షరూపాయలను మంజూరుచేసెను. ఈ చట్టము భారతదేశములోని ఐరోపావారి సంక్షేము చూడడానికి ముగ్గురు మతాధిపతులు మరియు ఒక ఆర్చ్ బిషప్ ను నియమించెను. బ్రిటీష్ వ్యాపారులు మరియు మిషనరీలు బోర్డ్ ఆఫ్ కంట్రోల్ అనుమతి పొందిన తరువాతనే భారతదేశములో స్థిరపడుటకు ఆంగీకరించిరి.

1813 చార్టరు చట్టముయొక్క ప్రాధాన్యత

కంపెనీయొక్క వ్యాపార గుత్తాధికారము అంతమయ్యెను. మిషనరీలు, క్రైస్తవ మతమును బోధించెను. భారతీయులకు ప్రాశ్నాత్య విద్య అవకాశములు కల్పించబడినవి.

గూర్ఖా యుద్ధము

(క్రీ.శ. 1814 - క్రీ.శ. 1816)

నేపాలులోని గూర్ఖాలు ఆంగ్లేయులకు గొప్ప సవాలుగా నిలచిరి. వారు 1814లో షియోరోజ్ మరియు బుటాల్ ను ఆక్రమించిరి. ఆంగ్లేయులు దీనిని ఒక సవాలుగా స్వీకరించి గూర్ఖాలపై యుద్ధము ప్రకటించిరి. ఆంగ్లేయులు గూర్ఖాల నాయకుడు అమర్ సింగ్ ను ఓడించిరి. 1816లో గూర్ఖాలను సగౌలి సంధికి బలవంతముగా ఒప్పించిరి. దీనితో యుద్ధము ముగిసినది.

పిండారీ యుద్ధము

(క్రీ.శ. 1816 - క్రీ.శ. 1818)

పిండారీలు మధ్య భారతదేశములోని దారిదోపిడి దొంగల ముఠా. అమీర్ ఖాన్, వాసిల్ మహమ్మద్, కరీంఖాన్ మరియు చీటు పిండారులలో ముఖ్యునాయకులు. పిండారీలను అణచుటకు హేస్టింగ్స్ ఒక పెద్ద సైన్యమును పంపెను. హేస్టింగ్స్ పిండారులను పారద్రోలి మధ్య భారతదేశములోని ప్రజల బాధలనుండి విముక్తిచేసెను.

మూడవ ఆంగ్ల - మరాఠా యుద్ధము

(క్రీ.శ. 1817 - క్రీ.శ. 1818)

మరాఠాలు పెరుగుచున్న ఆంగ్లేయుల బలమును చూచి సహించలేకపోయిరి. పీష్వా రెండవ బాజీరావు ఆంగ్లేయులకు వ్యతిరేకముగా మరాఠా పెద్దలను సంఘటితపరిచెను. 1817లో పీష్వా పూణేలోని ఆంగ్లస్థావరములపై దాడి చేసెను. దీనిఫలితముగా మూడవ ఆంగ్ల మరాఠా యుద్ధము ప్రారంభమయ్యెను. చివరకు మరాఠాలు పూర్తిగా ఓడిపోయిరి.

ఫలితములు

పీష్వా పదవి రద్దు చేయబడినది. రెండవ బాజీరావుకు సంవత్సరమునకు ఎనిమిది లక్షలు రూపాయలను భరణముగా ఇచ్చిరి. సతారా రాజధానిగా ఒక చిన్న రాజ్యమును ఏర్పాటు చేసి చత్రపతి శివాజీ వంశములోని ప్రతాప్ సింగ్ ను సింహాసనముపై అధిష్టించిరి. దీనితో బలమైన మరాఠా సామ్రాజ్యము క్షీణించినది. భారతదేశములో ఆంగ్లేయులు ఎదురులేని శక్తిగా ఆవిర్భవించిరి.

హేస్టింగ్స్ ప్రభువు సంస్కరణలు

హేస్టింగ్స్ బెంగాలులోని కౌలుదారుల హక్కులను రక్షించుటకై 1822లో కౌలు చట్టమును

అమలుచేసెను. ప్రజలలో విద్యాభివృద్ధిని పెంపొందించడానికి అనేక చర్యలు చేపట్టెను. ఆంగ్లభాషాభివృద్ధికై కలకత్తా నందు 1817లో ఒక కళాశాలను ఏర్పాటుచేసెను. పత్రికలపై ఆంక్షలను తొలగించెను. మొదటి ప్రాంతీయ భాష వార్తా పత్రిక “సమాచార పత్రిక” ప్రచురించబడినది. పరిపాలనలో భారతీయులను ఉన్నత పదవులందు నియమించెను. అతని కాలములో మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ నందు పన్నుల వసూలకై రైత్వారీ విధానమును ప్రవేశపెట్టెను. ఇది రైతులకు మరియు ఆంగ్లేయులకు మధ్య జరిగిన ఒప్పందము. ఈ విధానమువలన పన్నులు చెల్లించినంత కాలము రైతులు భూములకు యజమానులుగా కొనసాగిరి.

అభ్యాసము

I) సరియైన సమాధానమును ఎన్నుకొనుము.

- _____ ప్రభువు ప్రారంభించిన పనులను హేస్టింగ్స్ ప్రభువు పూర్తి చేసెను.
ఎ) వారన్ హేస్టింగ్స్ బి) వెల్లస్లీ సి) మింట్
- చార్లరు చట్టమును అమలు చేసిన సంవత్సరము _____.
ఎ) 1813 బి) 1814 సి) 1815
- మూడవ ఆంగ్ల మరాఠా యుద్ధము ప్రారంభమయిన సంవత్సరము _____.
ఎ) 1817 బి) 1718 సి) 1870
- _____ శిస్తు విధానము హేస్టింగ్స్ ప్రభువు కాలములో ప్రవేశపెట్టబడినది.
ఎ) మహల్వారి బి) రైత్వారీ సి) శాశ్వత

II) ఖాళీలను పూరింపుము.

- బెంగాలులో కౌలు చట్టమును ప్రవేశపెట్టినవారు _____.
- గూర్ఖాలు మరియు ఆంగ్లేయుల మధ్య జరిగిన యుద్ధము _____ సంధితో ముగిసినది.
- 1813 చార్లరు చట్టము _____ ను ప్రచారము చేయుటకు మిషనరీలుకు అనుమతినిచ్చెను.
- గూర్ఖాలు _____ దేశమునకు చెందినవారు.

III) జతపరచుము.

1. అమర్ సింగ్	పిండారుల నాయకుడు
2. మార్క్స్ ఆఫ్ హేస్టింగ్స్	నేపాలు రాజధాని
3. అమీర్ ఖాన్	గూర్ఖాల నాయకుడు
4. కాట్యాండు	గవర్నరు జనరల్

IV) ఒకే పదములో సమాధానములిమ్ము.

1. సతారా రాజ్యము ఎవరికివ్వబడినది ?
2. హేస్టింగ్స్ ప్రభువు కాలములో ప్రచురించబడిన మొట్టమొదటి ప్రాంతీయ భాషా పత్రిక పేరేమి ?
3. ఆంగ్ల మిషనరీలు భారతదేశములో స్థిరపడుటకు ఏ చట్టము అనుమతినిచ్చినది ?

V) క్రింది ప్రశ్నలకు జవాబులు వ్రాయుము.

1. గూర్ఖా యుద్ధమునకు గల కారణములేవి ?
2. మూడవ ఆంగ్ల మరాఠా యుద్ధ ఫలితములేవి ?
3. మార్క్స్ ఆఫ్ హేస్టింగ్స్ సంస్కరణలపై లఘు వ్యాఖ్య వ్రాయుము.

VI) విపులముగా జవాబులిమ్ము.

1. 1813 చార్టరు చట్టమును గురించి వివరించుము.
2. మార్క్స్ ఆఫ్ హేస్టింగ్స్ చేసిన యుద్ధములను గురించి వివరింపుము.

రూపక నిర్ధారణ

1. చర్చించుము:

1813 చార్టర్ చట్టము లోని ముఖ్యాంశములను మీ తరగతి గదిలో చర్చించుము.

2. పట్టిక రూపొందించుము:

శాశ్వత భూమి శిస్తు విధానము మరియు రైత్వారీ విధానముల మధ్య గల భేదములను పట్టికనందు పొందుపరుచుము.

3. ప్రాజెక్టు:

భారతదేశములో విద్యావ్యవస్థ అభివృద్ధికి 1813వ చార్టర్ చట్టము ఏ విధంగా ముందడుగు వంటిదో ఒక ప్రాజెక్టును రూపొందించుము.

ప్రాథమిక రంగము-II

1. వ్యవసాయము

ప్రాచీన మానవ నాగరికతలు ఎక్కువగా నదీలోయలలో అభివృద్ధి చెందినవి. ప్రధానంగా వ్యవసాయము అభివృద్ధి చెందడము వలన నాగరికతలు అభివృద్ధి చెందినవి. వ్యవసాయము ఒక ప్రధానమైన ప్రాథమిక రంగము. మానవుడు ప్రకృతిపై ఆధారపడకుండా ప్రకృతితో కలిసి పనిచేసి తన ఆహారమును ఉత్పత్తి చేసుకొనుచున్నాడు. వ్యవసాయ రంగములో మొక్కల పెంపకము, పంటలు పండించుటయే గాక పశుపోషణ కూడ ముఖ్యమైనది. జనాభా పెరుగుదలకు అనుగుణముగా వ్యవసాయ రంగములో ఆహారోత్పత్తులను పెంపొందించుటకు భూములను సాగుబడికి సిద్ధముచేసి, విత్తనములు, నీటిపారుదల, సంకరజాతి విత్తన రకములు వంటి వాటిని అభివృద్ధి చేయవలసిన అవసరమున్నది.

ప్రాచీన నదీలోయ నాగరికతలు

నదీలోయ	నాగరికత	ఖండము
సింధు	హరప్పా, మొహంజోదారో	ఆసియా
నైలు	ఈజిప్టు	ఆఫ్రికా
యూఫ్రటిస్	మెసపటోమియా	ఆసియా
పసుపు	చైనీయులు	ఆసియా.

వ్యవసాయ పంటలను **ఆహార పంటలు**, **వ్యాపార పంటలు** అను రెండు ప్రధాన భాగములుగా విభజింపవచ్చును. ఆహార పంటలను జీవనాధార పంటలుగాను లేదా వ్యాపార పంటలుగా పండించుదురు. (ఉదా: వరి, గోధుమ, రాగి, జొన్నలు మొదలగునవి.) వ్యాపార పంటలను ఆహారముగా వినియోగించక ముడి పదార్థాలుగా వస్తు ఉత్పత్తికి వినియోగించుదురు. (ఉదా: రబ్బరు, సింకోనా, ప్రత్తి మొదలగునవి.)

వ్యవసాయమును నిర్ణయించు భౌగోళికాంశములు

వ్యవసాయ భిన్నత్వమును మరియు పంపిణీని ఎక్కువగా ప్రభావితము చేయు అంశములు శీతోష్ణస్థితి, భూస్వరూపములు, మన్ను, నీటి సౌకర్యములు, కూలీలు మొదలగునవి.

1. శీతోష్ణస్థితి

ఉష్ణోగ్రత, వర్షపాతము మొదలగు శీతోష్ణస్థితి అంశములు వ్యవసాయమును ప్రభావితము చేయును.

1) ఉష్ణోగ్రత

ఉష్ణోగ్రత 6° సెంటీగ్రేడ్ కంటే తక్కువగా నున్న అతిశీతల ప్రాంతపు మన్నులో మొక్కలు పెరగవు. వివిధ శీతోష్ణ పరిస్థితులలో వివిధ రకాల పంటలు పండును. ఉదాహరణకు ఉష్ణమండల ప్రధాన పంట వరికి అధిక ఉష్ణోగ్రత, అధిక నీరు అవసరము. గోధుమ సమశీతోష్ణ మండల పంట. ఇది శీతల ప్రాంతములో పండును.

ఎత్తు, ఉష్ణోగ్రతను ప్రభావితము చేయుట వలన వ్యవసాయ రంగమును కూడ ప్రభావితము చేయును. ఉష్ణమండలములోని ఎత్తైన ప్రాంతములలో క్యారెట్ వంటి మిత ఉష్ణపంట పండించవచ్చును.

ఋతువుల మార్పులకు అనుగుణముగా పంటల మార్పిడి విధానమును అనుసరించవలయును. ప్రత్తి వంటి పంటలు బాగా పెరగడానికి మంచులేని కాలము 200 రోజులు ఉండవలయును. కావున ఇది పొడి కాలమునందు బాగుగా పెరుగును.

II) వర్షపాతము

పంటల రకములు, పంటలు పండు కాలము, నీటి లభ్యతమీద ఆధారపడియుండును. ఋతుపవన వర్షపాతము చాలా ముఖ్యమైనది. పంటల పెరుగుదలకు తగినంత వర్షపాతము అవసరము. కాని వర్షము పడేకాలము పంటలపై వివిధ రకములుగా ప్రభావితము చేయును. ఋతుపవన మార్పుల వలన వివిధ రకాల పంటలకు వివిధ సమయములలో వర్షపాతము అందుచున్నది. ఉదాహరణకు కాఫీ పంటకు కోతకు ముందు, కోత సమయములో పొడి వాతావరణము అవసరము. కానీ మొక్కజొన్న పంటకు ఇదే సమయములో నీరు అవసరము.

ఒక ప్రాంతములో ఏ రకమైన పంటలు పండించవలయును అనే అంశమును వర్షపాతము నిర్ణయించును. అధిక వర్షపాతమున్న ప్రాంతములో వరి పండును. కానీ జొన్నలు తక్కువ వర్షపాతమున్న మెట్ట ప్రాంతములలో పండును.

పంటలు పండించు పద్ధతులు

పంట పొలమునందు ఒకే కాలములో ఒకే పంటను పండించుటను “**ఏక పంట విధానము**” అందురు.

ఒకే కాలములో రెండు లేక అంతకంటే ఎక్కువ పంటలను పండించుటను “**మిశ్రమ పంట విధానము**” అందురు. ఉదాహరణకు గర్వావాలి హిమాలయాలలో 12 లేక అంతకంటే ఎక్కువ పంటలను ఒకే పొలములో పండించుదురు. ఇందులో **బీన్లు, ఉలవలు, జొన్నలు** వంటి వివిధ రకాల పంటలు పండించుదురు. వీటి కోతకాలము మాత్రము వేరువేరుగా వుండును.

2. నీటిపారుదల

ఎక్కడ వర్షపాతము చాలినంత లేకపోవునో అక్కడ వ్యవసాయమునకు నీటిపారుదల సౌకర్యం అవసరము.

నీటిపారుదల రకములు

కాలువల ద్వారా నీటి పారుదల

పంట పొలాలకు కాలువల ద్వారా నీటి పారుదల చేయుదురు. (పటము 1)

పటము 1. కాలువల ద్వారా నీటి పారుదల

తుంపర నీటి పారుదల

ఈ విధానములో పొలాలకు నీటిని చినుకుల వలె వెదజల్లుట ద్వారా నీటి పారుదల చేయుదురు. (పటము 2)

మధ్య ఇరుసు ఆధారిత నీటి పారుదల

ఇందులో నీటి పారుదల మధ్య ఇరుసు నుండి వృత్తాకారముగా జరగును. సాధారణంగా పంట పొలాలను పై భాగము నుండి చూచిన వృత్తాకారములో కనిపించును. (పటము 3)

బిందు నీటి పారుదల

బిందు నీటి పారుదల విధానములో నీటిని మొక్కల వేళ్ళ వద్దకు బిందువు బిందువులుగా పంపుట జరుగును. (పటము 4)

పటము 2. తుంపర నీటి పారుదల

పటము 3. మధ్య ఇరుసు ఆధారిత నీటి పారుదల

పటము 4. బిందు నీటి పారుదల

3. భూస్వరూపములు

పర్వతములు, పీఠభూములు మరియు మైదానములు ప్రధానమైన భూస్వరూపములు. వీటి యందు సారవంతమైన మైదానములు మరియు సమతలమైన భూములు వ్యవసాయమునకు అనుకూలముగా ఉన్నవి. ప్రపంచము నందు పల్లపు మైదాన ప్రాంతములలో అధికముగా వ్యవసాయ అభివృద్ధి జరిగినది. ఉదా : ఉత్తర భారతదేశములోని మైదానములు వ్యవసాయమునకు చాలా అనువైనవి. పర్వత వాలు ప్రాంతములలో గల కొద్ది సమతలమైన భూములు వ్యవసాయమునకు అనువైనవి. కొండవాలు ప్రాంతములలో నీరు నిల్వయుండకుండా ఉండుట వలన ఇక్కడ కాఫీ మరియు తేయాకు పంటలకు అనుకూలముగా వుండును.

4. మన్ను (మృత్తికలు)

మన్ను రకములు పంట సాగుపై ప్రభావము చూపును. ఎందుకనగా వివిధ పంటలు వివిధ రకముల మన్నుపై ఆధారపడి వుండును. ఒండ్రు మట్టి, చాలా సారవంతమైనది. ఇది వ్యవసాయమునకు అనుకూలమైనది. కారణమేమనగా ఇది ఎప్పటికప్పుడు తిరిగి సారవంతమును పొందును. అగ్నిపర్వతములచే ఏర్పడు మన్ను మరియు పచ్చిక మైదాన మన్ను వ్యవసాయమునకు ఎక్కువగా ఉపయోగపడు ఇతర సారవంతమైన మృత్తికలు.

భౌగోళిక అంశములతోపాటు సాంఘిక, ఆర్థిక అంశములు వివిధ వర్గముల ప్రజలు అనుసరించు చున్న వ్యవసాయ రకములను ప్రభావితము చేయును.

వ్యవసాయములోని రకములు

మార్పిడి వ్యవసాయము, జీవనాధార వ్యవసాయము, సంపూర్ణ జీవనాధార వ్యవసాయము, వాణిజ్య వ్యవసాయము, విస్తృత యాంత్రిక వ్యవసాయము, మిశ్రమ వ్యవసాయము మొదలగునవి వ్యవసాయములోని రకములు. పంట రకములు, వ్యవసాయముచేసే పద్ధతులు మొదలగునవి వ్యవసాయ రకములను సూచించుచున్నది.

ఎ) జీవనాధార వ్యవసాయము

ఈ రకమైన వ్యవసాయములో రైతులు వారికి, వారి కుటుంబమునకు సరివడు ఆహారమును మాత్రము పండించుకొందురు. ఇది రెండు రకములు. సాధారణ జీవనాధార వ్యవసాయము మరియు సంపూర్ణ జీవనాధార వ్యవసాయము.

సాధారణ జీవనాధార వ్యవసాయమును చిన్న చిన్న వర్గాల ప్రజలు అనుసరించుదురు. దీనిని మార్పిడి వ్యవసాయము అని అందురు. రైతులు కొండ ప్రాంతములలోని చెట్లను నరికి కాల్చి శుభ్రముచేసి ఆ ప్రాంతములో సాధారణ పంటలైన జొన్నలు, దుంపలు మొదలగునవి పండించుదురు. కొన్ని సంవత్సరముల తరువాత వారు ఆ ప్రాంతమును వదలి మరొక ప్రాంతమునకు వెళ్లి మునుపటి వలె తిరిగి వ్యవసాయమును కొనసాగించుదురు.

పంటమార్పిడి వ్యవసాయము

ప్రపంచములో వివిధ ప్రాంతములలో మార్పిడి వ్యవసాయమును వివిధ పేర్లతో పిలిచెదరు. బ్రెజిల్‌లో ప్రపంచ రోకో, భారతదేశములో ఝమ్, బేవార్, పోడా మధ్య అమెరికాలో మిల్‌పా (పటము-5) అని పిలుచుచున్నారు.

పటము 5. మిల్‌పా

సంపూర్ణ జీవనాధార వ్యవసాయము ఆసియాలోని అధిక జనాభా కలిగిన ఋతుపవన భూములందు కనిపించును. వరి చాలా ముఖ్యమైన పంట. రైతులు చిన్న కమతాలను కలిగియున్నందున వీరు ఎరువులనుపయోగించి, అధిక దిగుబడినిచ్చు విత్తనములను ఉపయోగించి కుటుంబ కూలీలతో భూమిని బీడుగా నుంచక సంపూర్ణముగా పంటలు పండించుదురు. కావున పంటలు అధిక దిగుబడినిచ్చును.

పటము 6. సంపూర్ణ జీవనాధార వ్యవసాయము

బి) వాణిజ్య వ్యవసాయము

ఈ రకమైన వ్యవసాయమును విస్తృత వ్యవసాయము అందురు. ఇందులో యంత్రములను ఉపయోగించి పంటలను అధిక మొత్తములో (పటము 7) పండించుదురు. గోధుమ ప్రధానమైన పంట అయినను ఇందులో దిగుమతి తక్కువ. ఉత్తర అమెరికా, దక్షిణ అమెరికాలోని ఆర్జెంటైనాలో వ్యాపార పంటలు సర్వసాధారణము.

పటము 7. విస్తృత వ్యవసాయము

సి) తోట వ్యవసాయము

ఉష్ణమండల ప్రాంతములలోని పెద్ద పెద్ద కమతాలలో తేయాకు, కాఫీ (పటము-8) రబ్బరు వంటి పంటలపై అధిక పెట్టుబడి పెట్టి తోట పంటలపై దృష్టిని కేంద్రీకరించారు. శాశ్వతమైన ఈ పంటలు అనేక సంవత్సరములు దిగుబడి నిచ్చును. ఈ రకపు తోట పంటలు శ్రీలంక, మలేషియా, ఇండియా మరియు ఇండోనేషియాలందు కలవు.

పటము 8. కాఫీ పంట

డి) మిశ్రమ వ్యవసాయము

ప్రపంచములో బాగా అభివృద్ధి చెందిన ప్రాంతములలో మిశ్రమ వ్యవసాయము ప్రత్యేకమైనది. ఇక్కడ పంటలతో పాటు పశుసంపద కూడా అభివృద్ధి చెందును. పశ్చిమ ఐరోపాలో ఈ వ్యవసాయము సర్వసాధారణము.

అభ్యాసము

1) ఖాళీలను పూరించుము:

1. వ్యవసాయము ఒక _____ రంగము.
2. పంటలను ప్రధానముగా ఆహారపంటలు మరియు _____ పంటలుగా విభజించిరి.
3. _____ నీటి పారుదలలో చెట్ల వేళ్ళకు నీరు పంపబడును.
4. _____ మరియు వర్షపాతము వంటి శీతోష్ణస్థితి అంశములు వ్యవసాయమును ప్రభావితము చేయును.
5. ఒకే సమయములో ఒకే పంటను పండించు పద్ధతిని _____ అందురు.

II) సరియైన సమాధానమును ఎన్నుకొనుము.

1. వ్యవసాయమునకు _____ బాగుగా అనుకూలించును.
ఎ) పీఠభూములు బి) మైదానములు సి) పర్వతములు
2. _____ వ్యవసాయములో అధిక మొత్తములో పంటలు పండును.
ఎ) జీవనాధార వ్యవసాయము బి) మార్పిడి వ్యవసాయము సి) వాణిజ్య వ్యవసాయము
3. బ్రెజిల్ నందు మార్పిడి వ్యవసాయమును _____ అని పిలిచెదరు.
ఎ) రబ్బర్ బి) రోకో సి) మిల్క్
4. వరి ఒక _____ పంట.
ఎ) సమశీతోష్ణ బి) వ్యాపార సి) ఉష్ణమండల
5. వర్షపాతము చాలినంత లేని ప్రాంతమునకు _____ అవసరము.
ఎ) నీటి పారుదల బి) ఉష్ణగ్రత సి) మంచు

III) జతపరుచుము.

1. జీవనాధార వ్యవసాయము కొండవాలు
2. నైలు నదీలోయ నాగరికత మధ్య ఇరుసు ఆధారిత నీటిపారుదల
3. వాణిజ్య వ్యవసాయము ఈజిప్టు
4. వృత్తాకార పొలములు వ్యాపార పంటలు
5. తేయాకు చిన్న కమతాలు

IV) క్లుప్తముగా జవాబులిమ్ము.

1. వ్యవసాయమును నిర్ణయించు భౌగోళిక కారకములను తెలుపుము.
2. మిశ్రమ వ్యవసాయ పద్ధతి అనగా నేమి ?
3. ఒండలి మన్ను ప్రాముఖ్యతను తెలుపుము.
4. తోట వ్యవసాయము అనగానేమి ? తోట పంటల పేర్లను తెలుపుము.

V) క్రింద ఇవ్వబడిన ప్రశ్నలకు ఒక్కొక్క దానికి ఒక పేరాలో సమాధానము వ్రాయుము.

1. వ్యవసాయమును ప్రభావితం చేయు అంశములేవి? ఏవేని మూడు కారకముల గురించి క్లుప్తంగా వ్రాయుము.
2. నీటిపారుదల అనగానేమి? వివిధరకములైన నీటిపారుదల రకములను గురించి వివరించుము.
3. ఈ పట్టికను పూర్తి చేయుము -

వ్యవసాయములోని రకములు.	జీవనాధార వ్యవసాయము	వాణిజ్య వ్యవసాయము	మార్పిడి వ్యవసాయము	కాయగూరల వ్యవసాయము	మిశ్రమ వ్యవసాయము
వివరణ					
పంటలు					
పండించు ప్రాంతము					

రూపక నిర్ధారణ

I. ప్రణాళిక కృత్యము:

మీకు దగ్గరగానున్న వ్యవసాయ క్షేత్రమును సందర్శించి పరిశీలించుము.

మీ ప్రాంతములోని సాంప్రదాయ నీటి పారుదల పద్ధతులపై సమాచారము సేకరించుము.

II. చిత్రముల సేకరణ:

వివిధ రకముల వ్యవసాయ పనిముట్ల చిత్రములను సేకరించుము.

III. క్రింద ఇవ్వబడిన సూచనలను ఆధారము చేసుకొని అక్షరములను క్రమపరిచి సరియైన పదమును ఎన్నుకొనుము:

1. ప తుం ర	:	నీటిపారుదల పద్ధతి
2. డ లి ఒం న్ను మ	:	సారవంతమైన మన్ను
3. పం ఏ ట క	:	ఒకే ఒక రకమైన పంట
4. నా కో సిం	:	ఒక వ్యాపార పంట
5. పా మి ల్	:	మార్పిడి వ్యవసాయము

ప్రాథమిక రంగము-II

2. పంటలు

మానవుడు ఒక క్రమ పద్ధతిలో పంటలు పండించుచున్నాడు. అవి కొన్ని ఆహార పంటలు మరికొన్ని నార పంటలు. ఆహార ధాన్యములు మానవాళికి ప్రాథమిక ఆహారమయినది. ఆహార ధాన్యములు గడ్డి వంటి మొక్కల నుండి పండుచున్నవి. గంజికాచుకొని లేక వండుకొని తినదగిన గింజలు వంటి వరి, గోధుమ, మొక్కజొన్నలు, చిరుధాన్యములు (రాగులు, సజ్జలు, జొన్నలు) మొదలగు ముఖ్యమైన ఆహార ధాన్యములు.

వరి

ఆసియా, లాటిన్ అమెరికాలోని ఎక్కువ మంది ప్రజలకు వరి ప్రధానమైన ఆహార పంట. వరి ఉష్ణమండల పంట. ఇది ఒండ్రు మైదానములు మరియు నదీ డెల్టా ప్రాంతములందు ఎక్కువగా పండును(పటము 35). దక్షిణ ఆసియా ప్రాంతము వరి పంటకు మూలాధారము. యాంగ్స్ ి నదీలోయ ప్రాంతములలో వరి మొట్టమొదట పండించబడినది.

వరి పంట పండుటకు కావలసిన పరిస్థితులు

వరి పంటకు సరాసరి 24° సెంటీగ్రేడు ఉష్ణోగ్రత 150 సెం.మీ. సరాసరి వర్షపాతము కావలెను. వర్షపాతము తక్కువగా నున్న ప్రాంతములందు నీటి పారుదల అవసరము. వరి నీటి నిల్వలో పెరుగుట వలన దీనికి సమతలమైన నేల అవసరము. ఎత్తైన ప్రాంతములలోని భూములను చదును పరచి పల్లపు ప్రాంతములుగా చేసి నీరు నిల్వ యుంచవచ్చును. నదీ డెల్టా ప్రాంతములందు వరి పంటను సంవత్సరమునకు మూడు సార్లు పండించవచ్చును. అధిక సారవంతమైన ఒండ్రు మట్టి వరి పంటకు అనుకూలము. వరి పూర్తిగా కూలీల శ్రమతో పండించు పంట. పొలమును దుక్కి దున్నుట మొదలు నారు వేయుట, నాటుట, కలుపు తీయుట మరియు కోత కోయుట మొదలగువన్నియు కూలీల ద్వారా జరుగును.

వరి పంట ఉత్పత్తి నందు ఆసియా మొదటి స్థానమును పొంది యున్నది. ప్రపంచములోని వరిఉత్పత్తి దారులలో ఆసియా రైతులు 98% మంది

ఉన్నారు. వరి పంట పండించుట యందు అగ్రస్థానములో వున్న మొదటి నాలుగు దేశములు చైనా, ఇండియా, బంగ్లాదేశ్, ఇండోనేషియా (పటము-10). భారతదేశములో ప్రధాన నదీ మైదాన ప్రాంతములందు వరి పంటను ఎక్కువగా పండించుచున్నారు.

పటము- 9 వరిపంట తమిళనాడు

గోధుమ

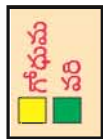
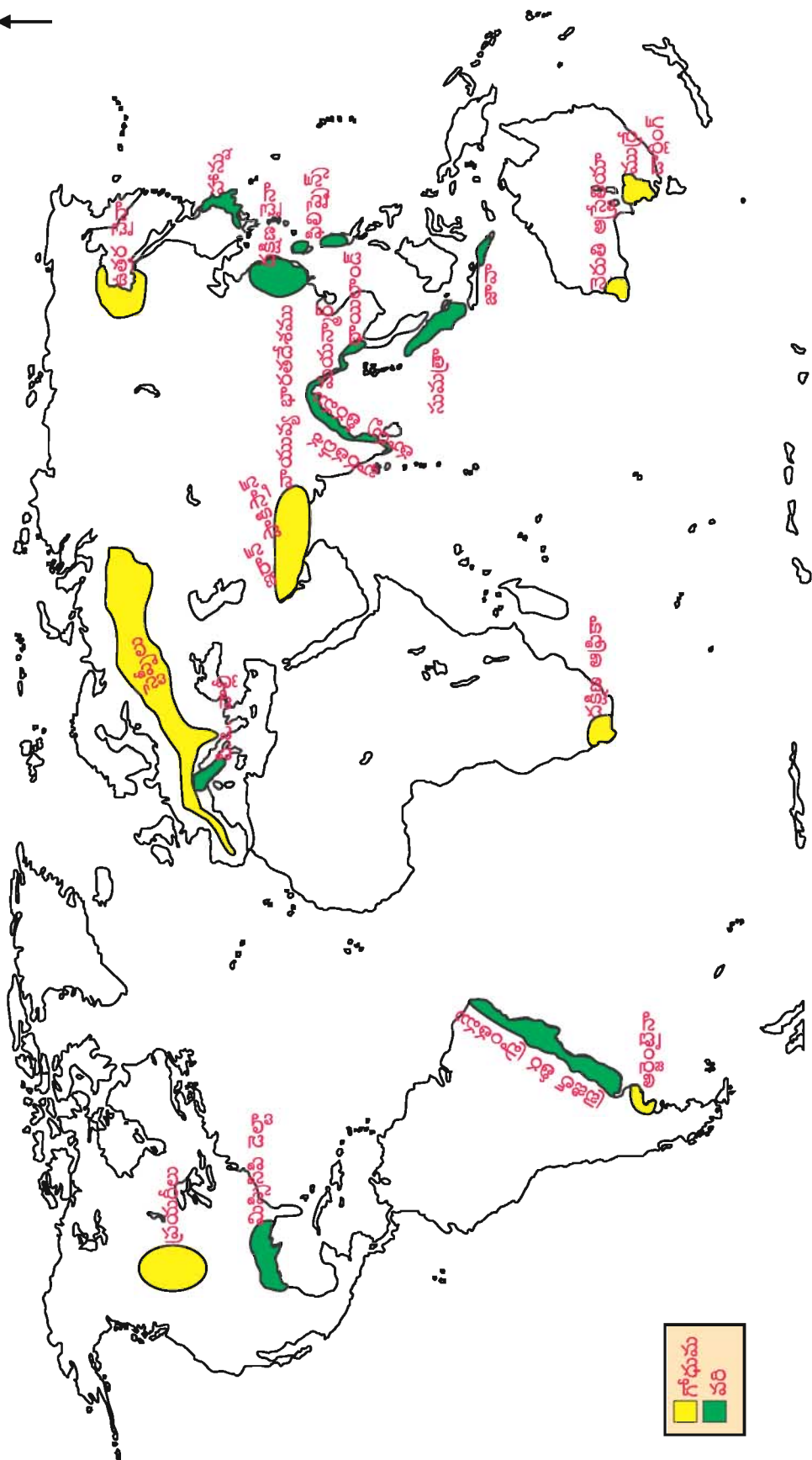
గోధుమ ఒక సమశీతోష్ణ మండల పంట. ఇది సమశీతోష్ణమండల ప్రాంత ప్రజలకు ప్రధానమైన ఆహారము. ప్రపంచములో వ్యవసాయ భూములందు 25% గోధుమ పంటను పండించుచున్నారు.

గోధుమ పంట పండుటకు కావలసిన పరిస్థితులు

గోధుమ పంటకు ప్రారంభ దశలో వెచ్చటి వాతావరణము, తేమ అవసరము. తరువాత పంట పెరుగుదలలో కొంచెం ఎక్కువ ఉష్ణోగ్రత అవసరము. గోధుమ పంట పెరుగుదలకు 15° నుండి 20° సెంటీగ్రేడు ఉష్ణోగ్రత శ్రేష్టమయినది. 50 నుండి 60 సెం.మీ వర్షపాతము అవసరము. సారవంతమైన లేక తడి బంక మన్ను గోధుమ పంటకు చాలా అనుకూలం. ప్రపంచములోనే శ్రేష్టమైన గోధుమ పంట అధికముగా సేంద్రీయ పదార్థములు కలిగిన సమశీతోష్ణ మండల గడ్డి భూములందు పండుచున్నది. యంత్రములను ఉపయోగించి గోధుమ పంటను ఎక్కువగా పండించుచున్నారు. దీనికి క్రమమైన ఏటవాలు

ప్రపంచములో ప్రధాన గోధుమ మరియు పరి ఉత్పత్తి ప్రాంతములు

N

పటము - 10

గోధుమ మరియు పరి ఉత్పత్తి ప్రాంతములు

నైసర్గిక స్వరూపము అవసరము (చిత్రము 11). అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములు, చైనా, యుక్రెన్, కెనడా, అర్జెంటైనా, ఆస్ట్రేలియా, ఇండియా మరియు పాకిస్తాన్ దేశములలో అధికముగా గోధుమ ఉత్పత్తి జరుగుచున్నది. భారత దేశము నందు ఉత్తర ప్రదేశ్, పంజాబ్, హర్యానా గోధుమ పంటను అధికముగా ఉత్పత్తి చేయు రాష్ట్రములు (పటము -10).

పటము- 11 గోధుమ పంట

ప్రత్తి, జనుము, గోగు మొదలుగునవి నార పంటలు.

ఎ) ప్రత్తి

ప్రత్తి ఉష్ణమండల మరియు ఉప ఉష్ణమండల పంట. ప్రత్తి మొక్కలోని విత్తనము చుట్టు మృదువైన నార బంతి ఆకారము వలె పెరుగును. (పటము 12) ప్రత్తి నుండి విత్తనములను వేరుచేయు పద్ధతిని “జిన్నింగ్” అందురు.

ప్రత్తి పంట పండుటకు కావలసిన పరిస్థితులు

ప్రత్తి పంట 20° నుండి 30° ల సెంటిగ్రేడు ఉష్ణోగ్రత, 50 నుండి 100 సెం.మీ.ల వర్షపాతము కలిగిన ప్రాంతములలో అధికముగా పండును. ప్రత్తి పంటకు నల్లరేగడి మన్ను మరియు ఒండలి మన్ను నేలలు అనుకూలమైనవి. ప్రత్తి కాయల నుండి ప్రత్తిని తీయుటకు నైపుణ్యమైన, చౌక ధరల కూలీలు చాలా అవసరము. ప్రపంచములోని కొన్ని ప్రాంతములందు ప్రత్తి పంట కోతకు యంత్రములను ఉపయోగించు చున్నారు. అమెరికా, ఉక్రెయిన్, బ్రెజిల్ మరియు పాకిస్తాన్ దేశములు ప్రత్తి పంట ఉత్పత్తియందు ముందంజలో యున్నవి.

పటము- 12 ప్రత్తి మొక్క

భారతదేశములో మహారాష్ట్ర, గుజరాత్, తమిళనాడు, కర్ణాటక, మధ్యప్రదేశ్, ఆంధ్రప్రదేశ్, పంజాబు, హర్యానా మరియు రాజస్థానులోని కొన్ని ప్రాంతములలో ప్రత్తి పంటను పండించుచున్నారు.

బి) జనుము

జనుము ఒక పొడవైన, మృదువైన నార పంట (పటము 13). దీనిని ఒక బలమైన ముతక దారముగా వడకుదురు. జనప నారను సంచులు, తివాచీలు తయారుచేయుటకు ఉపయోగించుదురు.

జనుము పంట పండుటకు కావలసిన పరిస్థితులు

జనుము పంటకు 30° సెంటిగ్రేడు ఉష్ణోగ్రత మరియు 150 సెం.మీ.ల కంటే ఎక్కువ వర్షపాతము అవసరము. నీరు నిలువకుండా వుండు సారవంతమైన

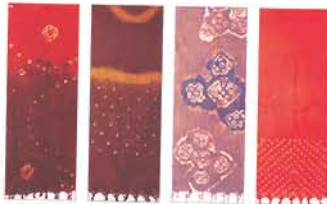
ఒండుమట్టి జనుము పంటకు అనుకూలమైనది. నీటిలో నానబెట్టిన మొక్క నుండి నారను తీయుటకు చౌక ధర కూలీలు అవసరము.

జనుము నుండి నారను వేరు చేయుటకు సూక్ష్మ జీవశాస్త్రవద్దతిని అనుసరించుదురు. జనుము మొక్కలను నీటి యందు 2 లేక 3 వారములు నానబెట్టి దాని బెరడు మెత్తబడిన తరువాత దాని నుండి నారను వేరు చేయుదురు. ఈ విధానమును 'రెట్టింగ్' అందురు. (పటము 13)

భారతదేశము మరియు బంగ్లాదేశ్ జనుమును అధికముగా ఉత్పత్తి చేయుచున్నవి.

పటము- 13 జనుమును రెట్టింగ్ చేయుట

చెఱుకు

చెఱుకు సుమారు 3.5 మీటర్ల వరకు ఎత్తు పెరుగు ఉష్ణమండలపు పంట (పటము 14). చెఱుకును చాలావరకు ఉష్ణమండల మరియు ఉప ఉష్ణమండలము అంతటా పండించుదురు.

చెఱుకు పంట పండించుటకు కావలసిన పరిస్థితులు

చెఱుకు పంటకు సంవత్సరమంతయు సరాసరి 24° సెంటిగ్రేడ్ల ఉష్ణోగ్రత గల అధిక శీతోష్ణస్థితి అవసరము. దీనికి 130 సెం.మీ.ల వర్షపాతము, నీరు నిలువకుండా వెళ్ళు సారవంతమైన మన్ను అవసరము. ముఖ్యంగా పంట కోత కాలము నందు అధిక మొత్తముతో చౌక ధర కూలీలు అవసరము.

లాటిన్ అమెరికా, దక్షిణ మరియు తూర్పు ఆసియా ప్రాంతములలో చెఱుకును ఎక్కువ ఉత్పత్తి చేయుచున్నారు. ఇండియా, పాకిస్తాన్, ఇండోనేషియా మరియు బ్రెజిల్ చెఱుకు ఉత్పత్తి చేయు ఇతర ముఖ్య దేశములు.

పటము- 14 చెఱుకు పంట

తేయాకు

ఉష్ణమండల తోట పంట అయిన తేయాకు నుండి పానీయమును తయారుచేయుచున్నారు. తేయాకు తోటలు శాశ్వతమైన మొక్క పంట. ఈ మొక్కలు 1.5 మీటర్ల ఎత్తు వరకు స్థిరముగా ఉంచి ఆపైన పెరిగే అకులను కత్తిరించుట వలన క్రొత్త అకులు పెరుగుటకు అవకాశమేర్పడును. (పటము 15)

తేయాకు పంటకు కావలసిన పరిస్థితులు

తేయాకు ఉష్ణమండలము మరియు ఉప ఉష్ణమండలములోని కొండవాలు ప్రాంతములందు పండును. దీనికి 21° సెంటిగ్రేడు సరాసరి ఉష్ణోగ్రత మరియు 150 సెం.మీ. వర్షపాతము అవసరము. మొక్క పెరుగుదలకు మంచు హాని కలిగించును. నీరు నిలువయుండని మన్ను తేయాకుకు అనుకూలమైనది.

పటము - 15 .తేయాకు పంట

తేయాకు బలమైన గాలులను, నూర్మరశ్మిని ఎదుర్కోనగలదు. కావున దీనిని గాలి వీచు కొండవాలు ప్రాంతములో పండించవచ్చును. ఇది ఎక్కువ మంది శ్రామికులపైన ఆధారపడిన పంట.

చైనా, ఇండియా మరియు **శ్రీలంక** దేశములు **తేయాకు**ను అధికముగా ఉత్పత్తి చేయుచున్నవి. భారతదేశములో అస్సాం, పశ్చిమ బెంగాలు, కేరళ మరియు తమిళనాడు రాష్ట్రములలో తేయాకును పండించుచున్నారు.

శాస్త్ర సాంకేతిక రంగములో అభివృద్ధి చెందిన మానవుడు తన అవసరముల కొరకు భూమి యందలి ప్రకృతి వనరులను ఉపయోగించుకొని వ్యవసాయ పంటలతో పాటు అనేక క్రొత్త ఉత్పత్తులను తయారు చేయుచున్నాడు. మానవుడు చేపట్టే ఈ కార్యకలాపాలను ద్వితీయ రంగము అందురు. దీనిని గురించి రాబోవు అధ్యాయములలో తెలుసుకొందుము.

అభ్యాసము

I) భాగీలను పూరింపుము.

1. మానవాళియొక్క ప్రాథమిక ఆహారము _____.
2. సమశీతోష్ణ గడ్డి భూముల నుండి ప్రపంచ శ్రేష్ఠమైన _____ పంట పండుచున్నది.
3. భారతదేశములో మహారాష్ట్ర, గుజరాత్, తమిళనాడు రాష్ట్రములు ముఖ్యముగా _____ ను ఉత్పత్తి చేయుచున్నవి.
4. వరి ఒక _____ పంట.

II) సరియైన సమాధానమును ఎన్నుకొనుము.

1. ప్రపంచములోని వరి ఉత్పత్తిదారులలో అసియా రైతులు _____ శాతము ఉన్నారు.
ఎ) 98% బి) 80% సి) 75%
2. భారతదేశములోని ఉత్తరప్రదేశ్, పంజాబ్ మరియు హర్యానా రాష్ట్రములలో అధికముగా _____ పంట పండుచున్నది.
ఎ) వరి బి) చెఱకు సి) గోధుమ

3. తేయాకు ఒక _____ తోట పంట.

ఎ) సమశీతోష్ణ మండల బి) బండలిమన్ను సి) ఎడారిమన్ను

4. ప్రత్తి పంట _____ నేల యందు బాగా పండును.

ఎ) నల్ల రేగడి బి) బంకమన్ను సి) ఎర్ర రేగడి

5. భారతదేశము మరియు బంగ్లాదేశ్ _____ పంటను అధికముగా ఉత్పత్తి చేయుచున్నవి.

ఎ) ప్రత్తి బి) జనుము సి) గోధుమ

III) జతపరుచుము.

1. జిన్నింగ్	గోధుమ
2. రెట్టింగ్	చెఱకు
3. తడి బంక మన్ను	ప్రత్తి
4. ఒండలి మన్ను	జనుము
5. పొడవైన ఉష్ణమండల పంట	వరి

IV) క్లుప్తముగా జవాబులిమ్ము.

1. గోధుమ పంట పండుటకు కావలసిన పరిస్థితు లేవి?
2. జిన్నింగ్ అనగా నేమి?
3. ప్రత్తిని ఎక్కువగా ఉత్పత్తి చేయు దేశము లేవి ?
4. రెట్టింగ్ అనగా నేమి?
5. చెఱకును పండించు ముఖ్యమైన దేశము లేవి?

V) విపులముగా సమాధానములిమ్ము.

1. చెఱకు పంట పండుటకు కావలసిన పరిస్థితులేవి? చెఱకును ఎక్కువగా పండించు దేశము లేవి ?
2. తేయాకు పంట పండుటకు అవసరమైన పరిస్థితు లేవి?

రూపక నిర్ధారణ

I. పట వైపుణ్యము :

గోధుమ, ప్రత్తి, జనుము పంటను పండించు ప్రాంతములను ప్రపంచ పటము నందు గుర్తించుము.

II. ప్రణాళిక :

జనుముతో తయారుచేయబడిన కొన్ని వస్తువుల జాబితాను సేకరింపుము.

III. పదశోధన :

క	హ	బ	ర	ల	ట	య	బ	జి	న్ని	గ్	క్ష	బం	న్ని	కా	రె	మ	చ
బ	రా	వె	పు	తీ	ట్టి	గ్	క	జ్జీ	న	జ	పె	కా	గా	ఓ	నం	ఆ	తె
పు	తీ	మా	గ్	హ	చా	లా	కె	న	లె	పా	హ	మె	రె	య	ల	డా	శ
ష	బ	జే	వే	డా	ఏ	ఒ	ఐ	మా	గా	స్వ	రూ	ము	ట్టి	న	జె	నే	ఫ
దీ	లో	న	రు	ధా	ము	స్వ	హ	స్వ	తె	సా	మా	సా	గ్	రా	హ	మ	చా
ధా	ము	లు	య	ప	ల	ట	బా	గె	హ	టా	ఫ	ఎ	దె	రా	జా	ష	యాం
క	లు	పు	తీ	యు	ట	హ	ల	న	త	డా	తె	రు	స్వ	ర	బా	ఉ	గ్
ల	హే	గా	ర్య	లో	య	మ	క	ట	ల	త్రీ	క్ష	జ్జీ	ము	చి	వి	బి	జ్జీ
హ	తె	నా	యె	ఫా	శ	ణ	ఆ	చా	ఏ	తా	జా	వా	గా	లా	నే	లా	న
ఫా	ల్	హే	ప	ఆ	గె	యం	గం	చే	తి	బ	హ	హె	త	ర	డ	చె	దీ
భ	కే	బా	యా	హ	తే	ఫా	నై	డా	రు	న్	వా	త్స	గ	వ	తం	రా	లో
గ	ఐ	బూ	క్షు	ర	ఏ	చె	జే	ఆ	ప	చి	రు	ధా	స్వ	ము	లు	మా	య
వా	జ్జీ	మే	శ	ధా	లే	యా	మే	యా	తి	జా	కే	దే	టా	సూ	పా	లే	పం
న్	మా	గా	కే	స్వ	గా	మ	ధు	వా	ద	న్	లా	తా	శ్రీ	ని	వా	స	మ
లా	ప	కే	రూ	ము	హ	తి	రు	చా	నూ	బ	ఆ	కే	ర	లా	జా	యా	తా
జా	లె	జా	క	లు	ర	లే	రు	స	తీ	వ్	ఏ	దు	తా	గే	కొ	లా	మ
ప	దొ	ర	బా	బు	ల	కా	బే	యా	దా	దే	మ	పా	హ	దే	గ్	లే	ర
ము	ర	నై	స	ర్గి	క	స్వ	రూ	ప	ము	లా	ప	తి	రు	త్ర	ణి	రె	మ

1. ప్రత్తి నుండి విత్తనములను వేరుచేయుట.
2. జనుమును నీటిలో నానబెట్టి నారను వేరుచేయుట.
3. రాగి, సజ్జలు, జొన్నలు వంటి ఆహార పంటలు.

4. గడ్డి మొక్కల వంటి వాటి నుండి పండే వండుకొని తినదగిన గింజలు.
5. అనవసరపు మొక్కలను తొలగించుట.
6. వరి మొట్టమొదట పండించబడిన ప్రాంతము.
7. భూ ఉపరితలంపై వివిధ భూ స్వరూపములు.

IV. చర్చించుము :

ఎ. నిన్న నీవు భుజించిన ఆహారమును గురించి చర్చించుము.

1. అది దేనితో తయారుచేయబడినది ?
2. అది ఎక్కడ నుండి వచ్చినది ?
3. ఎందుకు ఒక్కొక్క విద్యార్థి ఇంటిలోను ఒక్కొక్క విధమైన ఆహారముండును.

బి. ఉత్తర భారతదేశ మరియు దక్షిణ భారతదేశ సాంప్రదాయ ఆహారముల మధ్య గత భేదములను గుర్తించుము.

ఆహార సమయము	ఉత్తర భారతదేశము	దక్షిణ భారతదేశము
ఉదయం భోజనం		
మధ్యాహ్నం భోజనం		
రాత్రి భోజనం		

ద్వితీయ రంగము-I

3. పరిశ్రమలు

మనము నివసించు భూమియందు ఖనిజములు, వ్యవసాయ వనరులు వంటి సహజ వనరులున్నవని మనందరికి తెలిసినదే కదా! ఈ సహజ వనరులను మనము సక్రమమైన పద్ధతిలో వినియోగించ వలయును. ఒక వస్తువు ముడిపదార్థ రూపములో ఉన్నప్పుడు దానిని వినియోగించలేము. దానిని ఒక క్రమ పద్ధతిలో ఉపయోగపడు వస్తువుగా మార్చవలయును.

ముడి సరుకులను యంత్రముల సహాయముతో ఎచ్చట ఉపయోగకరమైన వస్తువులుగా తయారుచేయబడునో దానిని “పరిశ్రమ” అందురు. ముడి పదార్థాలను క్రమ పద్ధతిలో ఒక వస్తువు రూపములో తయారు చేయుటను **ద్వితీయ రంగము** అని అందురు.

ఆటోమొబైల్ ఉత్పత్తులు, రసాయన, ఇంజనీరింగ్ పరిశ్రమలు, విమాన, ఖగోళ ఉత్పత్తులు, పానీయాల తయారీ, నౌకానిర్మాణము మొదలగునవి ద్వితీయ రంగమునకు సంబంధించినవి.

పారిశ్రామిక ఉత్పత్తులు ఆర్థిక రంగానికి ప్రధానమైన సంపదను కల్పించుచున్నది. ఒక దేశము యొక్క ఆర్థికాభివృద్ధి ఆ దేశముయొక్క పారిశ్రామిక అభివృద్ధిపై ఆధారపడియుండును. వేటాడుట, చేపలు పట్టుట వంటి వాటితో పోల్చినపుడు ఉత్పాదక పరిశ్రమలు చాలా ఆధునికమైనవి. ప్రస్తుతము అనేక దేశములలో, అనేక సమాజములలో పరిశ్రమలు ప్రముఖ పాత్రను పోషించుచున్నవి.

పాశ్చాత్య ప్రపంచ దేశములలో 18, 19 వ శతాబ్దములో జరిగిన సాంకేతికాభివృద్ధి వలన పరిశ్రమలు ఏర్పడి పెద్ద మొత్తములో వస్తువులను ఉత్పత్తి చేసినవి. దీనిని “పారిశ్రామిక విప్లవము” అని అందురు. చరిత్రలో దీనిని ఒక ప్రధానమైన సంఘటనగా పేర్కొనవచ్చును.

పారిశ్రామిక విప్లవమునందు మొట్టమొదట బొగ్గును ఇంధనముగా ఉపయోగించిరి. వ్యవసాయము, ఖనిజములు మరియు రవాణా రంగములో వచ్చిన గొప్ప మార్పులు ప్రపంచ సాంఘిక, ఆర్థిక పరిస్థితులను మార్చివేసినది.

పరిశ్రమల స్థాపనను ప్రభావితము చేయు అంశములు

పరిశ్రమలు అన్ని ప్రాంతములందు అభివృద్ధి చెందవు. పరిశ్రమలు నెలకొల్పుటకు కొన్ని పరిస్థితులు అనుకూలముగా ఉండవలయును. ఇవి భౌగోళిక అంశములు మరియు మానవ వనరులపై ఆధారపడియుండును. దీనిని పటము 42 నందు చూడవచ్చును.

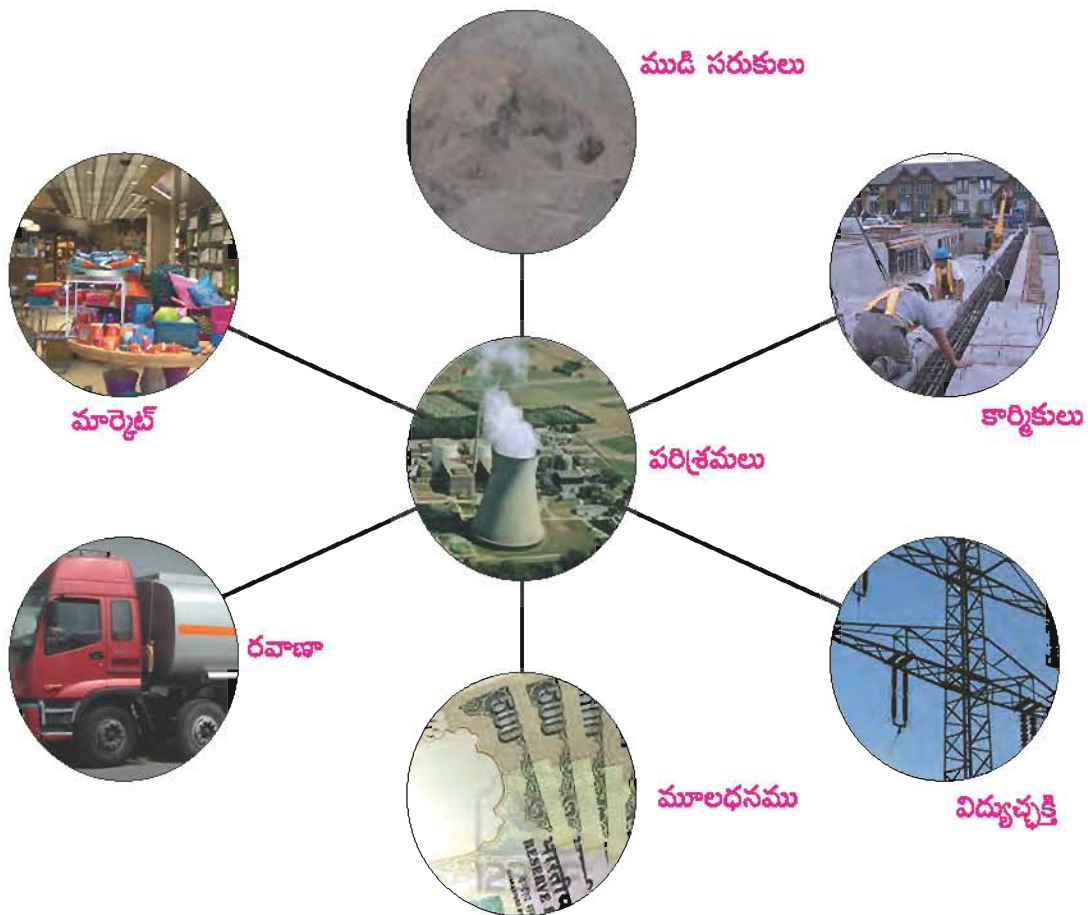
1. ముడి పదార్థములు

కొన్ని పరిశ్రమలకు ఎక్కువ మొత్తములో ముడి పదార్థములు కావలయును. ఇలాంటి పరిశ్రమలను ముడి పదార్థములు లభించు ప్రాంతములలో స్థాపించిన ముడి పదార్థములను రవాణా చేయుటకు పట్టు కాలమును, ఖర్చును తగ్గించవచ్చును. ఇనుము మరియు బొగ్గు గనుల సమీప ప్రాంతములందు ఇనుము ఉక్కు పరిశ్రమ నెలకొల్పబడినవి. ఉదాహరణకు రాణిగంజ్, ఝారియా, బొకారో బొగ్గు గనులకు దగ్గరగా టాటా ఇనుము ఉక్కు కర్మాగారములు నెలకొల్పబడియున్నది.

2. కార్మికులు

తక్కువ వేతనమునకు పనిచేయు కార్మికులు పారిశ్రామిక రంగమునకు అవసరము. కాబట్టి అధిక జనాభాగల ప్రాంతములలో పరిశ్రమలు నెలకొల్పబడును. చైనా మరియు భారతదేశములందు చౌకగా కార్మికులు లభించుచున్నారు.

కార్మికుల నైపుణ్యముననుసరించి ప్రత్యేక నైపుణ్యము గలవారు, తక్కువ నైపుణ్యము గలవారు అను రెండు రకములుగా విభజింప వచ్చును. తక్కువ

పటము 16. పరిశ్రమల స్థాపనను ప్రభావితముచేయు అంశములు

నైపుణ్యముగల కార్మికులందు ప్రత్యేక నైపుణ్యము ఉండదు. వజ్రమును కత్తిరించు పరిశ్రమలకు ప్రత్యేక నైపుణ్యముగల కార్మికులు కావలయును. ప్యాకింగ్ పరిశ్రమలకు ప్రత్యేక నైపుణ్యముగల కార్మికులు అవసరము లేదు.

3. విద్యుత్ శక్తి

యంత్రములు నడుపుటకు విద్యుత్ శక్తి ప్రాథమిక అవసరము. ప్రపంచము నందు లభించు వాణిజ్య విద్యుత్ శక్తిలో దాదాపు 70% పారిశ్రామిక రంగమునందు ఉపయోగించబడుచున్నది. పారిశ్రామిక రంగమునకు థర్మల్ విద్యుత్ (బొగ్గు), జల విద్యుత్ ప్రధానమైన శక్తి వనరులు. విద్యుత్ శక్తి సులభముగా లభించు ప్రాంతములందు పరిశ్రమలు నెలకొల్పబడినవి.

4. మూల ధనము

పరిశ్రమలు నెలకొల్పుటకు మూలధనము అవసరము. పరిశ్రమల వ్యవస్థాపనకు కావలసిన మౌలిక వసతులను పొందుటకు మూలధనము అవసరము. కొన్ని పరిశ్రమలు నెలకొల్పుటకు అధిక పెట్టుబడి కావలయును. కానీ కొన్ని ఇతర పరిశ్రమలు నెలకొల్పుటకు అధిక మూలధనము అవసరము లేదు. భారీ పరిశ్రమలకు ఎక్కువ మూలధనము కావలయును. ఎక్కువ మూలధనము ఏ ప్రాంతములో పెట్టుబడి పెట్టబడునో అక్కడ పరిశ్రమలు అభివృద్ధి చెందును.

5. రవాణా

పరిశ్రమలకు కావలసిన ముడి పదార్థములను తెప్పించుకొనుటకు, తయారుచేయబడిన వస్తువులను

మార్కెట్టుకు చేరవేయుటకు రవాణా సౌకర్యము అవసరము. జాగ్రత్తగా మరియు వేగముగా చేరవేయు రవాణా పరిశ్రమలకు అవసరము. కావున రవాణా సౌకర్యము బాగుగా అభివృద్ధి చెందిన ప్రాంతములలో పరిశ్రమలు నెలకొల్పబడును.

6. మార్కెట్టుకు సమీపము

ప్రజలు అధిక సంఖ్యలో గుమిగూడు మార్కెట్టు ప్రాంతమునకు సమీపములో పరిశ్రమలుండును. ఉదాహరణకు ఆటోమొబైల్ పరిశ్రమ, త్వరగా

చెడిపోవు పాల ఉత్పత్తి మరియు పగిలిపోవు గాజు ఉత్పత్తుల పరిశ్రమలు మార్కెట్టుకు దగ్గరగా నెలకొల్పబడును.

ప్రపంచ వ్యాప్తముగా పైన పేర్కొన్న వాటిలో ఒకటి లేదా అంతకన్నా ఎక్కువగా మానవ వనరులు, భౌగోళిక అంశములు పరిశ్రమలు నెలకొల్పుటను నిర్ణయించుచున్నవి. శీతోష్ణస్థితి, నీటి లభ్యత వంటి ఇతర అంశములు కూడ పరిశ్రమల స్థాపనపై ప్రభావము చూపును.

అభ్యాసము

I) ఖాళీలను పూరింపుము.

1. భారతదేశములో పారిశ్రామికీకరణము _____ తర్వాత అభివృద్ధి చెందినది.
2. _____ మరియు _____ పరిశ్రమల స్థాపనను నిర్ణయించు కారకములగును.
3. _____ యంత్రములను నడుపు ఒక ప్రదాన ఆవశ్యకము అగును.
4. సులభముగా విరిగెడు వస్తువులను తయారు చేయు పరిశ్రమలు _____ దగ్గరగా నెలకొల్పబడును.

II) సరియైన జవాబును ఎన్నుకొనుము.

1. పగిలిపోవు వస్తువు _____.
(ఎ) గాజు (బి) కూరగాయలు (సి) వాహనములు
2. పారిశ్రామిక రంగంలో మొట్టమొదట ఉపయోగించిన ఇంధన శక్తి _____.
(ఎ) చమురు (బి) వాయువు (సి) బొగ్గు
3. సాధారణముగా బొగ్గు ఖనిజములు లభించు ప్రాంతములందు _____ పరిశ్రమలుండును.
(ఎ) అల్యూమినియం పరిశ్రమ (బి) ఇనుము ఉక్కు పరిశ్రమ (సి) నౌకా పరిశ్రమ
4. వజ్రమును కోయుటకు _____ గల కార్మికులు కావలయును.
(ఎ) నైపుణ్యము (బి) నైపుణ్యము లేని (సి) పరిమిత నైపుణ్యము

III) జతపరచుము.

1. అధిక వస్తు ఉత్పత్తి	కార్మికుల ఆధారితము
2. ఇనుము ఉక్కుపరిశ్రమ	మార్కెట్టు ఆధారితము
3. ర్ఘారియా	పారిశ్రామిక విప్లవము
4. ప్యాకింగ్ పరిశ్రమ	బొగ్గు గనులు
5. ఆటోమొబైల్ పరిశ్రమ	ముడి పదార్థములు

IV) ఒకటి లేదా రెండు వాక్యములలో సమాధానములిమ్ము.

1. పరిశ్రమ అనగా నేమి?
2. పరిశ్రమల స్థాపనను ప్రభావితము చేయు అంశములు ఏవి?
3. ద్వితీయ రంగమునకు సంబంధించిన కొన్ని పరిశ్రమల పేర్లను తెలుపుము.
4. పరిశ్రమలలో ఉపయోగపడు వివిధ రకముల కార్మికులను తెలుపుము.

V) 100 పదములలో సమాధానములిమ్ము.

1. పరిశ్రమలు నెలకొల్పడంలో ముడిపదార్థములు ఏ విధముగా ఉపయోగపడుచున్నవి?
2. పరిశ్రమల స్థాపనయందు మూలధనము యొక్క ప్రాధాన్యత ఏమి?

VI) 200 పదములతో సమాధానములిమ్ము.

1. పరిశ్రమల స్థాపన మరియు పారిశ్రామికాభివృద్ధిని ప్రభావితముచేయు అంశములను వివరింపుము.

రూపక నిర్ధారణ

I. ప్రణాళిక :

1. మీ పరిసర ప్రాంతములో ఏవేని రెండు పరిశ్రమల స్థాపనను ప్రభావితముచేయు అంశములను తెలిపే ప్రాజెక్టును రూపొందించుము.
2. ఎ. ఈ క్రింది పరిసరముల స్థాపనకు అవసరమైన వాటిలో అత్యంత ముఖ్యమైన అంశమును గుర్తించుము.
 బి. వీటికి అవరమైన మరి రెండు అంశములను జతచేయుము.
 1. ఇనుము - ఉక్కు : మార్కెట్ / ముడి ఖనిజము
 2. గడియార పరిశ్రమ : నైపుణ్య కార్మికులు / నేల
 3. ఉన్ని వస్త్రములు : విద్యుత్తు / మార్కెట్

II. పట నైపుణ్యము :

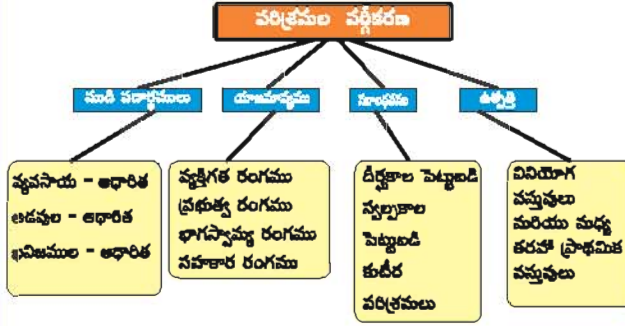
భారతదేశ పటమునంది ఈ క్రింద ఇవ్వబడిన వాటిని గుర్తించుము

1. ఐదు ఇనుము-ఉక్కు పరిశ్రమలు
2. రెండు నూలు వస్త్రముల కర్మాగారములుగల ప్రాంతములు
3. పంచదారను తయారు చేయు రెండు ప్రాంతములు
4. నౌకా నిర్మాణ పరిశ్రమ

జ్వతీయ రంగము-II

4. పరిశ్రమలందలి రకములు

పరిశ్రమల ఏర్పాటును వనరులు ఏ విధముగా ప్రభావితము చేయునో మనము ముందు పాఠములో నేర్చుకొన్నాము. సాధారణముగా పరిశ్రమలను ముడిపదార్థములు, పారిశ్రామిక ప్రాంతము, పరిమాణము, ఉత్పత్తి, తయారుచేయు పద్ధతి, పని యొక్క స్వభావము, పరిశ్రమ యాజమాన్యము ఆధారముగా అనేక రకములుగా విభజించవచ్చును. (పటము -17)

(I) ముడిపదార్థములపై ఆధారము

పరిశ్రమలలో వినియోగించు ముడిపదార్థముల ననుసరించి పరిశ్రమలను ఈ క్రింది రకములుగా వర్గీకరింపవచ్చును.

(ఎ) అడవులపై ఆధారపడిన పరిశ్రమలు

ఈ పరిశ్రమలకు కావలసిన ముడిపదార్థములు అన్నియు అడవులనుండి లభించుచున్నవి. కాగితపు పరిశ్రమ, కొయ్య సామగ్రి తయారీ మొదలగునవి ఇటువంటి పరిశ్రమలకు ఉదాహరణలు (పటము -18)

కొయ్య సామగ్రి తయారుచేయుట

పటము 18

(బి) వ్యవసాయంపై ఆధారపడిన పరిశ్రమలు

వ్యవసాయ పంటలు ముడిపదార్థములుగా ఈ పరిశ్రమలలో ఉపయోగపడుచున్నది. నూలు వస్త్రములు, జనము ఉత్పత్తులు, పంచదార వంటివి ఈ పరిశ్రమలలో ఉత్పత్తి అగుచున్నవి.

(సి) ఖనిజములపై ఆధారపడిన పరిశ్రమలు

ఈ పరిశ్రమలకు కావలసిన ముడిపదార్థములు ఖనిజ ధాతువులు, ఇనుము-ఉక్కు, సిమెంటు (పటము-19) అల్యూమినియం, రసాయన పదార్థములు ఇటువంటి పరిశ్రమలకు ఉదాహరణలు.

పటము 19. సిమెంటు పరిశ్రమ

(II) స్థలము

పరిశ్రమయొక్క స్థలమును ఆధారముగా చేసుకొని పరిశ్రమలను క్రింది విధముగా వర్గీకరించవచ్చును.

(ఎ) ముడి సరుకులకు సంబంధించిన పరిశ్రమలు

ఈ పరిశ్రమలు అత్యధికముగా లేక ప్రత్యేక లక్షణములు కలిగిన ముడిఖనిజములు లభించు ప్రదేశములలో స్థాపించబడును. ఇనుము-ఉక్కు పరిశ్రమలలో అధిక మోతాదులో ముడి ఇనుము మరియు బొగ్గు ఉపయోగించుట వలన ఇవి లభించు ప్రాంతాలలోనే పరిశ్రమలు స్థాపించబడుచున్నవి.

చెక్కిర పరిశ్రమ చెరకు పండు ప్రాంతములలో ఏర్పరచబడుచున్నది. ఎందుకనగా చెరకును కోత కోసిన 24 గంటలలోపు దానిని వెంటనే పరిశ్రమకు తరలించవలెను లేకున్న చెరకులోని తియ్యటి పదార్థము తగ్గిపోవును.

(బి) మార్కెట్ కు సంబంధించినవి

ఈ పరిశ్రమలు వ్యాపార లావాదేవీలు జరుగు మార్కెట్ స్థలములకు దగ్గర మాత్రమే స్థాపించ బడుచున్నవి. ఎందుకనగా ఇవి త్వరగా నశించు స్వభావము కలిగిన ఉత్పత్తులు. ఉదా: పాలు, పాల ఉత్పత్తులకు సంబంధించిన పడి పరిశ్రమ.

(సి) యాదేచ్చ ప్రాంత పరిశ్రమ

ఈ పరిశ్రమలు ఏ ప్రాంతములోనైన స్థాపించ వచ్చును. ఎందుకనగా వీటి ముడిపదార్థములు యంత్రములుగాను లేక తయారైన యాంత్రిక భాగములుగా ఉండును. ఉదా: గడియార పరిశ్రమ.

(III) పరిశ్రమల పరిమాణము

పరిమాణముననుసరించి పరిశ్రమలను క్రింది విధముగా వర్గీకరించవచ్చును.

(ఎ) పెద్దతరహా పరిశ్రమలు

పెద్దతరహా పరిశ్రమల వ్యవస్థాపనలో పెద్ద మొత్తములో పెట్టుబడి, పెద్ద పెద్ద యంత్రములు,

పటము 20. పెద్ద తరహా పరిశ్రమ

మరియు అధిక సంఖ్యలో కార్మికులు ఇమిడి యుండును. ఉదా : ఇంటెగ్రల్ కోచ్ పరిశ్రమ- చెన్నై, టాటా ఇనుము ఉక్కు పరిశ్రమ - జంషెడ్ పూర్, BHEL-తిరుచ్చి, SAIL - సేలం (పటము -20).

(బి) మధ్యతరహా పరిశ్రమలు

ఈ పరిశ్రమ పరిమితమైన పెట్టుబడులతో సాంకేతిక సంబంధితమైన, పరిమితమైన పరిమాణములో నుండును. ఉదా : కంప్యూటర్ పరిశ్రమ, ఎలక్ట్రానిక్ పరిశ్రమ. (పటము - 21)

పటము 21. ఎలక్ట్రానిక్ పరిశ్రమ

(సి) చిన్నతరహా పరిశ్రమలు

ఈ పరిశ్రమలు తక్కువ పెట్టుబడులు, తక్కువ శ్రామికులతో ఏర్పాటుచేయబడి ఉండును. స్థానిక

పటము 22. చిన్నతరహా పరిశ్రమలు

అవసరాల ఉత్పత్తులు ఇందులో ఇమిడి ఉండును. ఉదా: అల్లిక పనులు, చేతి పనిముట్లు, కాగితము కలము వంటి వ్రాత సాధనములు. (పటము 22)

(డి) కుటీర పరిశ్రమలు

ఈ తరహా పరిశ్రమలు చాలా తక్కువ పెట్టుబడులతో చాలా చిన్నవిగా యుండును. ఇవి సాధారణముగా కుటుంబము లేక చిన్న గ్రూపులపై ఆధారపడి యుండును. ఇటువంటి పరిశ్రమలకు ఉదా: చేనేత పరిశ్రమ, చాపలు అల్లడం, వెదురు బుట్టలు అల్లడం, మట్టి పాత్రల తయారీ (పటము 23).

పటము 23. కుటీర పరిశ్రమ, మట్టిపాత్రలు తయారీ

(IV) ఉత్పత్తి విధానము

ఉత్పత్తి ఆధారముగా పరిశ్రమలను క్రింది విధముగా వర్గీకరింపవచ్చును.

(ఎ) భారీ పరిశ్రమలు

భారీ పరిశ్రమలలో అధికంగా ముడి పదార్థములను ఉపయోగించి అధిక మొత్తములో పెద్ద పెద్ద వస్తువులను ఉత్పత్తి చేయుదురు. ఇవి అధిక పెట్టుబడులతో సంపూర్ణమైన వనరులతో పెద్ద మొత్తములో వస్తువులను ఉత్పత్తి చేయుచున్నది.

ఉదా : ఇనుము ఉక్కు పరిశ్రమ (TISCO) హెవీ ఎలక్ట్రికల్ (BHEL) ఆటోమొబైల్ పరిశ్రమ (Ashok Leyland) (పటము 24).

పటము 24. BHEL, తిరుచ్చి

(బి) తేలిక వస్తు పరిశ్రమ

ఈ పరిశ్రమలందు ముడి పదార్థములు మరియు తయారు చేయబడిన వస్తువులు రెండును చాలా తేలికైనవిగా ఉండును. ఇవి తక్కువ మూలధనముతో ప్రధానంగా వినియోగదారులకు సంబంధించినవిగా యుండును. ఉదా: అల్లిక వస్తువులు, గడియార పరిశ్రమ, గృహోపకరణములు.

(V) పని స్వభావము

పని స్వభావముననుసరించి పరిశ్రమలను వివిధ రకములుగా వర్గీకరించవచ్చును.

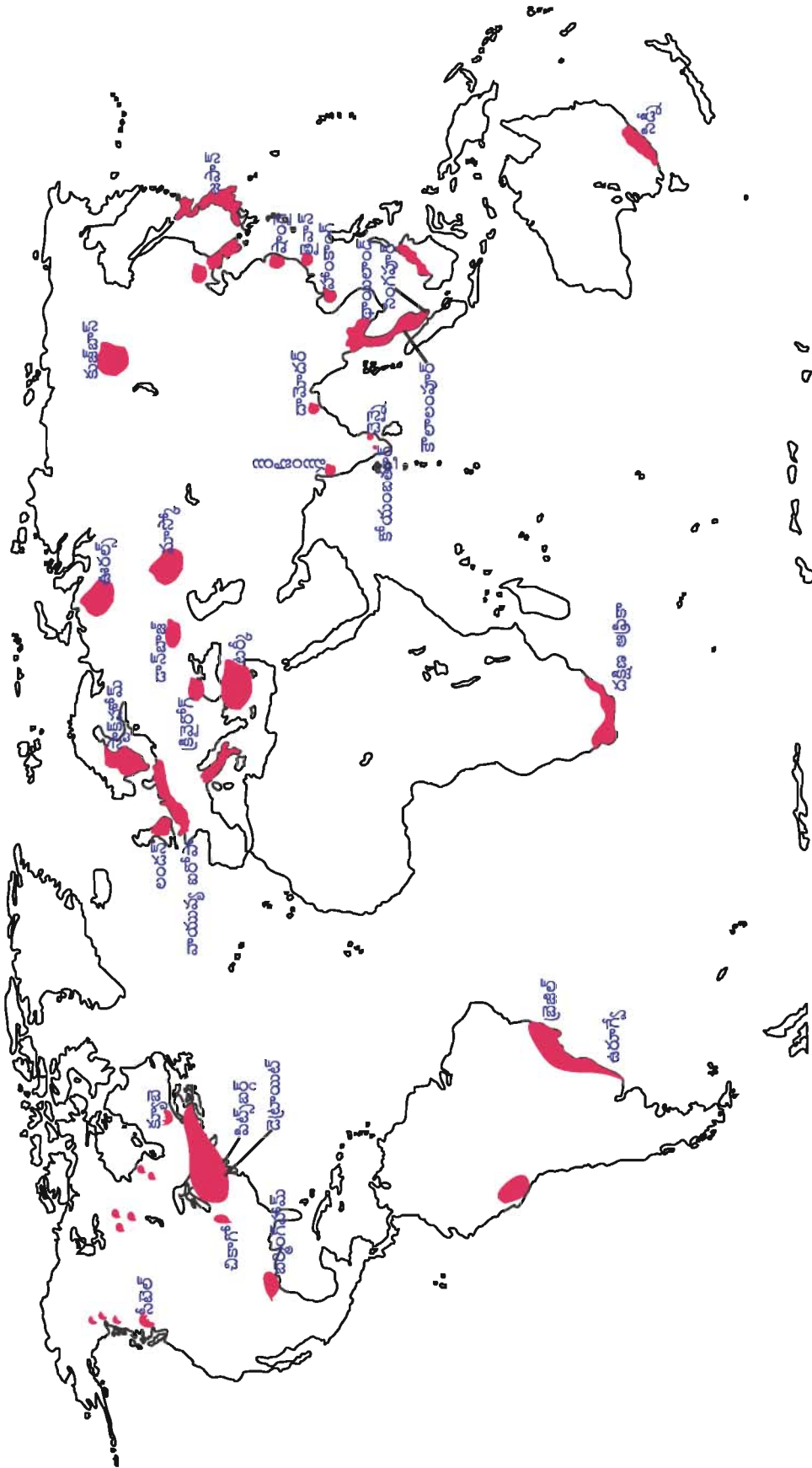
ఎ) క్రమపద్ధతిలో మార్పు (ప్రాసెసింగ్) పరిశ్రమ

ఈ పరిశ్రమలు ముడిపదార్థాలను, క్రమ పద్ధతిలో పాక్షికంగా పూర్తి చేయబడిన వస్తువులుగా

పటము 25. తోలుశుద్ధి కర్మాగారము

ప్రపంచ పారిశ్రామిక ప్రాంతములు

మార్చుచున్నది. ఉదా : తోలుచుద్ది పరిశ్రమలో (పటము -25) చర్మము శుభ్రము చేయబడుచున్నది. ప్రత్తి పరిశ్రమలో (జిన్నింగ్) ప్రత్తి నుండి గింజలను వేరుచేయుదురు. లోహ పరిశ్రమలో లోహములను కరిగించి శుద్ధి చేయుదురు.

(బి) వస్తు తయారీ పరిశ్రమలు

ఈ పరిశ్రమలు ముడిపదార్థములు లేక పాక్షికముగా పూర్తి చేయబడిన వస్తువులను, పూర్తి తయారీ వస్తువులుగా మార్చుచున్నవి. ఉదా : వస్త్ర పరిశ్రమ, ఈ పరిశ్రమలో దారమును వస్త్రములుగా మార్చబడను. ఇనుము ఉక్కు పరిశ్రమలు ఇనుము, ఉక్కును యంత్రములుగా తయారు చేయుచున్నవి. కొయ్య పరిశ్రమలో కలప కొయ్య సామాగ్రిగా తయారగుచున్నవి.

పటము 26. మోటారు వాహనములు అసెంబ్లింగ్

(సి) విడిభాగములను కూర్చుచేయు పరిశ్రమ

ఈ పరిశ్రమలలో అనేక తయారైన విడి వస్తువులను ఒకటిగా కూర్చుడం (అసెంబ్లింగ్) ద్వారా క్రొత్త వస్తువులు తయారగుచున్నవి. ఉదాహరణకు మోటారువాహనముల పరిశ్రమ (పటము 26), కంప్యూటర్ పరికరముల కూర్పు మొదలగునవి,

(VI) యాజమాన్య స్వభావము

యాజమాన్యముపై ఆధారపడిన పరిశ్రమలను క్రింది విధముగా వర్గీకరించ వచ్చును.

(ఎ) ప్రభుత్వ రంగము

ఈ రంగములో పరిశ్రమలు ప్రభుత్వంచే నిర్వహించబడుచున్నవి. ఉదా: స్టీల్ అథారిటీ ఆఫ్ ఇండియా (SAIL) భారత్ హెవీ ఎలక్ట్రికల్ లిమిటెడ్ (BHEL).

(బి) ప్రైవేటు రంగము

ఈ పరిశ్రమలు ప్రైవేటు వ్యక్తులు లేక చిన్న గ్రూపులచే నిర్వహించ బడుచున్నవి. ఉదా : రిలయన్స్ ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థయందు వస్తు తయారీ పరిశ్రమలు, ప్రధానమైన సంపదనను అందించగల ఉత్పాదక రంగములుగా ఉన్నవి.

వివిధ రంగములలోని పరిశ్రమలు దేశ ఆర్థికాభివృద్ధికి తోడ్పడుచున్నవి (పటము-27). ఆర్థికాభివృద్ధి చెందిన దేశములన్నియు పారిశ్రామిక ప్రగతిని సాధించిన దేశములేనన్న విషయమును కాదనలేము.

అభ్యాసము

I) భాలోలను పూరింపుము.

1. _____ పరిశ్రమలు ముడిపదార్థాల బరువు తక్కువగా ఉండుట వలన ఎచ్చటనైననూ స్థాపించ వచ్చును.
2. మోటారు వాహన పరిశ్రమ అనునది ఒక _____ పరిశ్రమ.

3. _____ సంబంధిత పరిశ్రమ వ్యాపార ప్రాంతమునకు దగ్గరగా యుండును.
4. చేనేత పరిశ్రమ అనునది _____ పరిశ్రమకు ఉదాహరణ.
5. పరిశ్రమలు క్రమ పద్ధతిలో ముడిపదార్థాలను _____ వస్తువులుగా మార్చుచున్నవి.

II) సరియైన సమాధానమును ఎన్నుకొనుము.

1. ప్రైవేటు రంగమునకు ఉదాహరణ _____.
 ఎ) Reliance బి) BHEL సి) BSNL
2. భారీ పరిశ్రమలకు _____ పెట్టుబడి అవసరమగుచున్నది.
 ఎ) పెద్దమొత్తములో బి) మితమైన సి) తక్కువ
- 3) కలప పరిశ్రమ _____ పై ఆధారపడిన పరిశ్రమ
 ఎ) అడవులు బి) ఖనిజములు సి) వ్యవసాయము
- 4) వస్త్ర పరిశ్రమ ఒక _____ పరిశ్రమ
 ఎ) కుటీర బి) అసెంబ్లీంగ్ సి) వ్యవసాయ సంబంధమైన
- 5) పంచదార పరిశ్రమ అనునది _____ సంబంధిత పరిశ్రమ.
 ఎ) ముడిపదార్థములు బి) యధేచ్ఛ సి) మార్కెట్

III) జతపరచుము.

1. జిన్నింగ్	ఇనుము పరిశ్రమ
2. చర్మము శుద్ధిచేయుట	భారీ పరిశ్రమ
3. పెట్టుబడి	ప్రత్తి పరిశ్రమ
4. కరిగించుట	చేనేత పరిశ్రమ
5. నేతపని	తోళ్ళ పరిశ్రమ

IV) క్లుప్తముగా జవాబులిమ్ము.

1. పారిశ్రామిక ప్రాంతముల ఆధారంగా పరిశ్రమలను విభజింపుము.
2. పరిమాణం ఆధారంగా పరిశ్రమలు ఏ విధంగా విభజించబడినవి?
3. విడిభాగములను కూర్చుచేయు (అసెంబ్లీంగ్) పరిశ్రమ అనగా నేమి?
4. తేలిక వస్తువుల తయారీ పరిశ్రమలకు ఉదాహరణలిమ్ము .
5. కుటీర పరిశ్రమల లక్షణము లేవి ?

V) 100 పదములలో జవాబులు వ్రాయుము.

1. పారిశ్రామిక విప్లవమును గురించి వ్రాయుము.
2. ముడి పదార్థముల ఆధారంగా పరిశ్రమలు ఏవిధముగా విభజించబడినవో వివరింపుము.

VI) 200 పదములలో జవాబులు వ్రాయుము.

1. పరిశ్రమలు ఏ విధముగా విభజించబడినవి ? వివరింపుము.

రూపక నిర్ధారణ

I. ప్రణాళిక :

1. మీ జిల్లాలో వివిధ రకములైన ఏవేని పది పరిశ్రమలను గుర్తించి ఒక జాబితాను తయారుచేయుము.
2. ఏవేని ఐదు వ్యవసాయ ఆధారిత పరిశ్రమల జాబితాను తయారుచేసి, ప్రతి పరిశ్రమకు సంబంధించిన సమాచారమును సేకరించుము.
ఎ. పంట
బి. ప్రాంతము
సి. ఉత్పత్తి
డి. ప్రక్రియ
3. మీకు ఇష్టమైన కుటీర పరిశ్రమపై ఒక చిన్న పుస్తకమును తయారుచేయుము.
4. మీకు ఇష్టమైన కారు ఏది? అది ఎక్కడ తయారగుచిన్నది? దానిని గురించి వ్రాయుము.

1. మానవ హక్కులు మరియు ఐక్యరాజ్యసమితి

సామాజిక జీవనములోని పరిస్థితులే హక్కులు. ఇవి లేకుండా మానవుడు సంతోషముగా జీవించలేడు. మానవ హక్కులు ప్రతి మానవునికి సహజముగా సంక్రమించినవి. బోసాంక్వెట్ ప్రకారం “హక్కు అన్నది సమాజముచే గుర్తించబడి, ప్రభుత్వముచే అమలు చేయబడునది”. మానవ హక్కులు అనునవి ప్రాథమిక హక్కులు. ఇవి ప్రతి వ్యక్తికి అన్ని రంగముల అభివృద్ధికి తోడ్పడును. మానవుని సాంఘిక మరియు ఆర్థిక హక్కులను మానవ హక్కులు అందురు. రెండో ప్రపంచ యుద్ధము తర్వాత మానవ హక్కుల పరిరక్షణకు ఐక్యరాజ్యసమితి అనేక చర్యలు చేపట్టెను.

ప్రతి సంవత్సరము అక్టోబరు 24వ తారీఖును ఐక్యరాజ్యసమితి (U.N.O) ఆవిర్భావ దినముగా పాటించు చున్నాము.

మానవ హక్కులపై ఐక్యరాజ్య సమితి ప్రకటన 1948

1945వ సంవత్సరము అక్టోబరు 24వ ఐక్యరాజ్యసమితి స్థాపించబడినది. మానవ హక్కులను పరిరక్షించి గౌరవించుటయే ఐక్యరాజ్యసమితి ముఖ్య లక్ష్యము. మానవ హక్కులను రూపొందించుటకు ఒక కమిషన్ నియమించబడినది. ఈ కమిషన్ అంతర్జాతీయ మానవ హక్కుల బిల్లును తయారు చేసినది. దీనిని ఐక్యరాజ్యసమితి సాధారణ సభ 1948 డిసెంబరు 10న ఆమోదించినది. దీనిని అంతర్జాతీయ మానవ హక్కుల ప్రకటనగా ప్రకటించిరి.

డిసెంబరు 10వ తేదీని మానవ హక్కుల దినంగా పాటించుచున్నాము.

ఐక్యరాజ్యసమితి నిష్పక్షపాతముగా మానవులందరికీ సమాన హక్కులను ప్రకటించినది. ఈ ప్రకటనలో దాదాపు 30 ప్రకరణలు కలవు. వాటిని రెండు భాగములుగా విభజించిరి.

1. పౌర మరియు రాజకీయ హక్కులు.
2. ఆర్థిక, సాంఘిక మరియు సాంస్కృతిక హక్కులు.

I) పౌర మరియు రాజకీయ హక్కులు

పౌర మరియు రాజకీయ హక్కులు ఆధునిక ప్రజాస్వామ్యమునకు దగ్గర సంబంధమును కలిగియున్నవి.

ఈ హక్కులు

1. ఒక వ్యక్తి జీవితమునకు, స్వేచ్ఛ మరియు రక్షణ కల్పించు హక్కులు
2. బానిసత్వము నుండి, చిత్రహింసల నుండి స్వాతంత్ర్యము పొందు హక్కు
3. చట్టము ముందు సమానత్వము
4. స్వంత ఆస్తిని కలిగియుండు హక్కు
5. రాజకీయములో పాల్గొను హక్కు
6. వివాహపు హక్కు
7. పిల్లలందరు సామాజిక భద్రత పొందు హక్కు
8. తల్లిబిడ్డలు ప్రత్యేక సంరక్షణను పొందు హక్కు

II) సాంఘిక, ఆర్థిక మరియు సాంస్కృతిక హక్కులు

1. పనిచేయు హక్కు
2. సమానమైన పనికి సమాన వేతన హక్కు
3. శ్రామిక సంఘములు ఏర్పరచుకొని అందులో సభ్యులుగా చేరు హక్కు
4. సరియైన జీవన ప్రమాణము పొందు హక్కు
5. విద్యా హక్కు
6. సాంస్కృతిక జీవనంలో స్వేచ్ఛగా పాల్గొనే హక్కు

మానవ హక్కుల పరిరక్షణ

అంతర్జాతీయ మానవ హక్కుల ప్రకటన అన్ని దేశములకు వర్తించును. 1966 డిసెంబరు 16న ఐక్యరాజ్యసమితి మానవ హక్కుల పరిరక్షణకై రెండు ఒడంబడికలు కుదుర్చుకున్నది.

1. ఆర్థిక, సాంఘిక, సాంస్కృతిక హక్కులపై అంతర్జాతీయ ఒడంబడిక (ICESCR)

2. పౌర మరియు రాజకీయ హక్కులపై అంతర్జాతీయ ఒడంబడిక (ICCPR)

సభ్య దేశాలు వీటి అమలుకు చట్టపరముగా బద్ధులైయుండాలి. ఐక్యరాజ్యసమితిలోని సభ్య దేశాలు మానవ హక్కులను పరిరక్షిస్తూ వాటిని గౌరవించవలెను.

1993లో వియన్నాలో జరిగిన ప్రపంచ మానవహక్కుల సమావేశమునందు వియన్నా ప్రకటనను, తదుపరి కార్యాచరణను ప్రకటించిరి. మానవహక్కుల అభివృద్ధి, పరిరక్షణ అంతర్జాతీయ సమాజమునకు న్యాయసమ్మతమైనదని ఇది పేర్కొన్నది.

1993లో భారతదేశము మానవ హక్కులపై ఒక చట్టమును రూపొందించినది. దీని ప్రకారము 1993లో న్యూఢిల్లీలో జాతీయ మానవ హక్కుల సంఘమును ఏర్పాటు చేసిరి. రాష్ట్రములలో కూడా రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘమును ఏర్పరిచిరి. ఇవి ప్రజల మానవ హక్కుల అభివృద్ధి మరియు పరిరక్షణకై పాటుపడుచున్నవి.

జాతీయ మానవ హక్కుల సంఘము

1993 అక్టోబరు 12న జాతీయ మానవ హక్కుల సంఘము ఏర్పడినది. ఈ సంఘము నందు ఒక అధ్యక్షుడు మరియు నలుగురు సభ్యులు ఉందురు.

1. సాధారణముగా పదవీ విరమణ పొందిన సుప్రీంకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి దీనికి అధ్యక్షుడుగా ఉందురు.

2. పదవీ విరమణ పొందిన సుప్రీంకోర్టు న్యాయమూర్తి ఒకరు సభ్యునిగా ఉందురు.

3. హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి ఒకరు సభ్యునిగా ఉందురు.

4. మానవహక్కులపై పరిజ్ఞానము, అనుభవమున్న ఇద్దరిని సభ్యులుగా రాష్ట్రపతి నియమించును.

అమరిక

ఈ సంఘముయొక్క ప్రధాన కార్యాలయము న్యూఢిల్లీ నందు కలదు. అధ్యక్షుడు మరియు ఇతర సభ్యులను రాష్ట్రపతి నియమించును. సంఘము యొక్క అధ్యక్షుని లేక ఏ సభ్యునినైన రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వుతో సంఘము నుండి తొలగించవచ్చును. ఈ సంఘము అధ్యక్షుని పదవీ కాలము 5 సంవత్సరములు లేదా 70 సంవత్సరముల వయస్సు ఏది ముందుగా పూర్తి అయిన దాని ప్రకారము పదవీ విరమణ చేయుదురు. ఇతర సభ్యుల పదవీకాలము 5 సంవత్సరములు. వీరు మరొక 5 సంవత్సరముల కాలము పునర్నియామకమునకు అర్హులు.

మానవ హక్కుల సంఘము - విధులు

మానవ హక్కులను పరిరక్షించుట సంఘము యొక్క ముఖ్య లక్ష్యము

అవి :

1. మానవ హక్కులపై పరిశోధనలు జరిపి వాటి అభివృద్ధికై పాటుపడుట.

2. సమాజములోని వివిధ వర్గాల ప్రజలలో మానవ హక్కులను గురించి వార్తాసంస్థలు లేదా చర్చా కార్యక్రమముల ద్వారా చైతన్యపరచుట.

3. బాధితులుగాని లేదా వారి తరపున ఎవరైనా విన్నపములు సమర్పించిన గాని లేదా ప్రజావాఙ్మయ ద్వారా వాటిని పరిశీలించుట.

జాతీయ మానవ హక్కుల సంఘము ప్రకటించిన ప్రాధాన్యత అంశములు

పౌరుల స్వేచ్ఛను కాపాడుట. మానవ హక్కుల సిద్ధాంతములకు వ్యతిరేకముగా ఉన్న శాసనములను పునఃసమీక్షించుట. నిర్బంధించి హింసించుటను, మానభంగములను నిర్మూలించుట. షెడ్యూలు కులాలు, షెడ్యూలు జాతులు, స్త్రీలు మరియు పిల్లల హక్కులపై దృష్టిని కేంద్రీకరించుట.

అధికారములు

మానవ హక్కుల సంఘమునకు పౌర, న్యాయస్థానమునకు గల అన్ని అధికారములు కలవు. ఈ సంఘము కేంద్ర ప్రభుత్వమునకు వార్షిక నివేదిక సమర్పించవలయును. కేంద్ర ప్రభుత్వము కమిషన్ సమర్పించిన సిఫార్సులపై తీసుకొన్న చర్యలు, తీసుకోదలచిన చర్యలను గుర్తించి నివేదికను పార్లమెంటు ఉభయ సభల ముందుంచును. ఈ విధముగా జాతీయ మానవ హక్కుల సంఘము ప్రజల హక్కులను పరిరక్షించుచున్నది.

ప్రస్తుతము జాతీయ మానవ హక్కుల సంఘము అధ్యక్షుడు మరియు సెక్రటరీ జనరల్ ఎవరు?

రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘము

1997 సంవత్సరమున ఏప్రిల్ 17న రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘము ఏర్పాటు చేయబడినది. రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘమునందు క్రిందివారు సభ్యులుగా ఉందురు.

1. పదవీ విరమణ పొందిన హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి అధ్యక్షుడుగా ఉందురు.
2. పదవీ విరమణ పొందిన హైకోర్టు న్యాయమూర్తి ఒకరు సభ్యునిగా ఉందురు.
3. రాష్ట్రములోని పదవీ విరమణ పొందిన లేదా ప్రస్తుత జిల్లా న్యాయాధిపతి ఒకరు సభ్యునిగా ఉందురు.

4. మానవ హక్కులను గురించి పరిజ్ఞానము కలిగిన లేదా అనుభవజ్ఞులైన ఇద్దరు సభ్యులుగా నియమింపబడుదురు.

రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘము ప్రధాన కార్యనిర్వహణాధికారి సంఘముయొక్క కార్యదర్శిగా ఉండును. తమిళనాడు రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘ ప్రధాన కార్యాలయము చెన్నైలో ఉన్నది. భారత రాజ్యాంగము మూడవ భాగములో హామీ ఇవ్వబడిన మానవ హక్కులకు ఉల్లంఘన జరిగినపుడు ఈ సంఘము విచారణ చేయవచ్చును. సంబంధిత రాష్ట్ర గవర్నరు రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘము అధ్యక్షుని, ఇతర సభ్యులను ముఖ్యమంత్రి, శాసనసభ స్పీకరు, రాష్ట్ర హోం శాఖా మంత్రి, శాసనసభలో ప్రతిపక్ష నాయకుడు సభ్యులుగా గల కమిటీ సిఫార్సు మేరకు నియమించును.

తమిళనాడు రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘము యొక్క అధ్యక్షుడు ఎవరు?

రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘము నందలి సభ్యుల యొక్క నడవడిక సక్రమముగా లేని ఎడల వారిని గవర్నరు తొలగించవచ్చును. ప్రతి సభ్యుని పదవీ కాలము 5 సంవత్సరములు లేదా 70 సంవత్సరముల వయస్సు ఏది ముందుగా పూర్తి అయిన దాని ప్రకారము పదవీ విరమణ చేయుదురు.

రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘముయొక్క విధులు

రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘము వార్షిక నివేదికను రాష్ట్ర ప్రభుత్వమునకు సమర్పించును. రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘము చేసిన పనులతో పాటు మానవ హక్కుల పరిరక్షణకు తీసుకోవలసిన చర్యలపై సిఫార్సులు ఈ నివేదికలో పొందుపరచుదురు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వము తదుపరి చర్యలకై శాసనసభకు సమర్పించును.

జిల్లా స్థాయిలో మానవ హక్కుల న్యాయస్థానములు

మానవ హక్కులు ఉల్లంఘించడం వలన జిల్లా స్థాయిలో మానవ హక్కుల న్యాయస్థానమును స్థాపించవలసిన అవశ్యకత ఏర్పడినది. కనీసము 7 సంవత్సరములు అనుభవముగల ఒక న్యాయవాది లేక ఒక ప్రభుత్వ న్యాయవాది జిల్లా న్యాయ స్థానములో న్యాయమూర్తిగా నియమమించబడును. ఈ న్యాయస్థానము మానవ హక్కుల ఉల్లంఘనను విచారించి తగిన చర్యలు తీసుకొనును.

మహిళా హక్కులు

స్వాతంత్ర్యము తర్వాత భారత ప్రభుత్వము మహిళలపై జరిగే అన్యాయములను పరిష్కరించి వారి స్థాయిని పెంచుటకు అనేక చట్టములు రూపొందించినది. భారతదేశములోని మహిళా సంక్షేమం కోసం క్రింద పేర్కొనిన సాంఘిక చట్టములు రూపొందించబడినవి.

1856 హిందూ వితంతు పునర్వివాహ చట్టము చట్టబద్ధము చేయబడినది.

1955 హిందూ వివాహ చట్టము ప్రకారము స్త్రీల వివాహ వయస్సు 21 సంవత్సరములుగా నిర్ణయించబడినది.

1956 హిందూ వారసత్వ చట్టము తల్లిదండ్రుల అస్తియందు పురుషులతో సమానముగా స్త్రీలకు గూడ హక్కును కల్పించినది.

1961 వరకట్న నిషేధ చట్టము వరకట్నం కోసం స్త్రీలను వేధించిన వారికి కఠినమైన శిక్షలు నిర్ణయించెను.

1999లో తమిళనాడు ప్రభుత్వము అసభ్య చిత్రీకరణ చట్టమును రూపొందించెను. ఇది మ్యాగజైన్లు, వార్తాపత్రికలు మొదలగువాటియందు మహిళలను అసభ్యకరముగా చిత్రీకరించుటను నిషేధించినది.

1997లో రూపొందించిన తైంగిక వేధింపుల నిషేధ చట్టము స్త్రీలకు ఉపశమనము కల్పించినది.

ఈ విధముగా మహిళాభివృద్ధి కొరకు ప్రభుత్వం అనేక చట్టములు రూపొందించినది.

మహిళా కార్మిక చట్టము

మహిళా కార్మికుల పరిరక్షణ కొరకు భారత ప్రభుత్వము అనేక చట్టములు రూపొందించినది. 1948లో చేయబడిన కర్మాగార చట్టము, 1951లో చేయబడిన కార్మిక చట్టము, 1952లో చేయబడిన గనుల చట్టము, స్త్రీల వేతనములు, పురుషులతో సమానముగా క్రమబద్ధీకరించినది. 1961లో రూపొందించిన ప్రసూతి చట్టము గర్భిణి స్త్రీకి పూర్తి వేతనముతో కూడిన ప్రసూతి సెలవు మంజూరు చేసినది.

ప్రతి సంవత్సరము మార్చి 8వ తేదీని అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవముగా పాటించుచున్నాము.

మహిళా ప్రముఖులు

1995వ సంవత్సరములో ప్రపంచ నలుమూలల నుండి అనేక మహిళా ప్రముఖులు చైనా రాజధాని బీజింగ్లో సమావేశమైరి. వీరు మానవ హక్కులే మహిళా హక్కులు, మహిళా హక్కులే మానవ హక్కులు అను సందేశమిచ్చిరి.

ఐక్యరాజ్యసమితి 1978 సంవత్సరమును అంతర్జాతీయ మహిళా సంవత్సరముగా ప్రకటించినది.

మహిళా సంఘములు

ప్రజాస్వామ్య మహిళా సంఘము, మహిళా హక్కుల సంఘము మొదలగునవి భారతదేశములో ముఖ్యముగా తమిళనాడులో మహిళాభ్యుదయం కోసం పాటుపడుచున్నవి. దీనితోబాటు కొన్ని ప్రభుత్వేతర స్వచ్ఛంద సంస్థలైన లయన్స్ క్లబ్, రోటరీ క్లబ్ మరియు ఇన్నర్ వీల్ క్లబ్ మొదలగునవి మహిళల అభివృద్ధికి తోడ్పడుచున్నవి.

బాలల హక్కులు

మన రాజ్యాంగము బాలలు వివక్షకు గురికాకుండా వారి హక్కుల పరిరక్షణకు క్రింద పేర్కొన్న నిబంధనలను రూపొందించినది.

1. రాజ్యాంగములోని 39(ఎఫ్)వ ప్రకరణ పిల్లల ఆరోగ్య అభివృద్ధి కోసం అనేక సౌకర్యములు కల్పించినది.
2. 45వ ప్రకరణ 14 సం॥లోపు పిల్లలందరికీ ఉచిత నిర్బంధ విద్యను కల్పించినది.
3. 24వ ప్రకరణ బాల కార్మిక వ్యవస్థను నిషేధించినది.
4. అణగారిన పిల్లలను సంరక్షించి వారిపై ప్రత్యేక శ్రద్ధను కనబరచి వారి సమస్యలను పరిష్కరించుటకు 1986లో బాలల అసమానత్వ నిషేధ చట్టమును రూపొందించినది.

ఐక్యరాజ్యసమితి 1979వ సంవత్సరమును అంతర్జాతీయ బాలల దినోత్సవముగా ప్రకటించినది.

అనేక చట్టములు అమలు చేయబడినప్పటికీ బాల కార్మికుల సమస్య ఇంకను కొనసాగుచున్నది. దూరదర్శన్, రేడియో, వార్తాపత్రికలు, మ్యాగజైనులు వంటి మాధ్యమముల ద్వారా బాల కార్మిక వ్యవస్థ నిర్మూలనకు ప్రచారము చేయబడుచున్నది. ప్రభుత్వము కూడ తల్లిదండ్రులను, వారి పిల్లలను పనులకు పంపకుండా పాఠశాలకు పంపమని విన్నవించుచున్నది.

ఒక మంచి అభ్యుదయ ప్రపంచము కొరకు ప్రజల సహకారముతో ప్రభుత్వము మానవ హక్కులను పరిరక్షించవలసిన అవసరము ఉన్నది.

అభ్యాసము

I) సరియైన సమాధానమును ఎన్నుకొనుము.

1. మానవ హక్కుల దినమును _____ తేదీన జరుపుకొనుచున్నాము.
(ఎ) డిసెంబరు 10 (బి) డిసెంబరు 14 (సి) డిసెంబరు 20
2. జాతీయ మానవ హక్కుల సంఘము ఏర్పాటయిన సంవత్సరము _____.
(ఎ) 1990 (బి) 1993 (సి) 1978
3. మానవ హక్కుల సంఘం సభ్యుల పదవీ కాలము _____.
(ఎ) 6 సం॥ (బి) 10 సం॥ (సి) 5 సం॥
4. 1995లో అంతర్జాతీయ మహిళల సమావేశము జరిగిన ప్రదేశం _____.
(ఎ) బీజింగ్ (బి) న్యూయార్క్ (సి) ఢిల్లీ

II) ఖాళీలను పూరింపుము.

1. జాతీయ మానవ హక్కుల సంఘముయొక్క ప్రధాన కార్యాలయము _____ లో కలదు.
2. రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘముయొక్క అసమర్థుడైన ఏ సభ్యునైనా పదవి నుంచి తొలగించు అధికారము _____ కు కలదు.
3. అంతర్జాతీయ మహిళాదినోత్సవమును _____ తేదీన జరుపుకొనుచున్నాము.

III) జతపరచుము.

1. జాతీయ మానవ హక్కుల సంఘము	1997
2. రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘము	1945
3. ఐక్యరాజ్యసమితి	1966
4. పౌరహక్కుల పరిరక్షణ	1993

IV) క్లుప్తముగా సమాధానములిమ్ము.

1. మానవ హక్కులు ఏవి?
2. మానవ హక్కుల ఉల్లంఘనను నిర్మూలించుటకు చేపట్టిన చర్యలేవి?
3. పౌర, రాజకీయ హక్కులను కొన్నింటిని పేర్కొనుము.
4. మహిళలపై జరిగెడి అన్యాయములను తొలగించుటకు చేయబడిన చట్టములను కొన్నింటిని తెలుపుము.

V) విపులముగా జవాబులు వ్రాయుము.

1. జాతీయ మానవ హక్కుల సంఘముయొక్క అధికారములను, విధులను వివరింపుము.
2. రాష్ట్ర మానవ హక్కుల సంఘముయొక్క అధికారములను, విధులను వివరింపుము.

రూపక నిర్ధారణ

1. 'అనేక రకములైన ప్రాథమిక హక్కులు అతిక్రమించబడుతున్నవి' అను అంశముపై వార్తాపత్రికలు మరియు మ్యాగజైన్లలో వచ్చిన వార్తల నుంచి చిత్రములను సేకరించుము. ఆ చిత్రములను నీ చేతి పుస్తకము (Scrap Book) లో అతికించుము. ఏదైనా ఒక హక్కు ఏవిధముగా అతిక్రమించబడుచున్నది అనుదానిని గురించి వ్రాయుము.
2. స్త్రీ హక్కులు మరియు బాల కార్మికులను జాగ్రత్తపరుచు చిత్రపటములను తయారు చేయుము.
3. భారతదేశములో UNICEF పాత్రను గురించి సాధ్యమైనంత ఎక్కువగా తెలుసుకొనుము.

‘నేనే చేస్తా, నేనే చేశా’

(‘I can, I did’)

విద్యార్థుల అభ్యసన కృత్యాల నమోదు పట్టిక

విషయం :

వ.సం	తేది	పాఠ్యాంశ సంఖ్య	పాఠ్యభాగం	కృత్యాలు	అభిప్రాయ సూచన

